

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Hanna Kakko

” JOS ON VAAN KOTONA,
EI KOTOUDU IKINÄ”

Maahanmuuttajanaisten Delta-kurssin toiminnan mallintaminen ja
vaikuttavuus kotoutumisen näkökulmasta

Sosiaali- ja terveysala
2013

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Hanna Kakko
Opinnäytetyön nimi	”JOS ON VAAN KOTONA, EI KOTOUDU IKINÄ” Maahanmuuttajanaisten Delta-kurssin toiminnan mallintaminen ja vaikuttavuus kotoutumisen näkökulmasta.
Vuosi	2013
Kieli	suomi
Sivumäärä	49 + 2 liitettä
Ohjaaja	Ann-Sophie Blomqvist

Tämän tutkimuksen tehtävänä oli Osallisena Suomessa – hankkeessa kehitetyn ja Vaasan ulkomaalaistoimistossa järjestetyn Delta- kurssin toiminnan vaikuttavuuden arviointi ja toiminnan mallintaminen. Delta-kurssi tarjoaa kotoutuskoulutusta työvoiman ulkopuolella oleville, kansainvälistä suojelua saaville maahanmuuttajanaisille.

Tutkimus tehtiin kotoutumisen viitekehyksessä. Tutkimuksen kohderyhmänä olivat erityistä tukea kotoutumiseensa tarvitsevat naiset, jotka olivat työvoiman ulkopuolella ikänsä, terveydentilansa tai elämäntilanteensa, kuten vanhempainvaapaan vuoksi. Tutkimuksessa haastateltiin kuutta Delta-kurssille osallistunutta naista sekä viittä ulkomaalaistoimiston työntekijää. Aineisto analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin avulla. Tutkimuksessa koottiin yhteen asiakkaiden kokemus ja työntekijöiden näkemys toiminnan vaikuttavuudesta kotoutumiseen. Toiminnan vaikuttavuuden arviointien, aikaisempien kurssipalautteiden ja lukuisten keskustelujen kautta Delta-kurssi mallinnettiin tutkimuksessa.

Tärkeimmäksi kotoutumiseen vaikuttavaksi tekijäksi nousi suomen kielen oppiminen. Kurssille osallistuneet naiset kokivat kielitaitonsa vahvistuneen. Kielitaito nousi esiin myös työntekijöiden haastatteluissa. Merkittävää oli myös kurssilla muotoutuneet sosiaaliset suhteet sekä pääsy kodin ulkopuoliseen toimintaan. Kotoutumista ja arkipäivän selviytymistä tukivat yhteiskunnasta saatu tieto ja tutustumiskäynnit eri kohteisiin. Delta-kurssin toiminta tukee työvoiman ulkopuolella olevien naisten kotoutumista varsin laaja-alaisesti. Tutkimuksessa esiin nousseet kokemukset kielitaidon vahvistumisesta, elämänhallinnan lisääntymisestä, itsevarmuuden kasvamisesta ja rohkaistumisesta liikkumaan uudessa ympäristössä vaikuttavat merkittävästi kurssille osallistuneiden naisten elämän laatuun.

Jos on vaan kotona, ei kotoudu ikinä.

ABSTRACT

Author Hanna Kakko
Title Modelling Immigrant Women's Delta- Course and Evaluating the Impact of the Course for Integration
Year 2013
Language Finnish
Pages 49+2 Appendices
Name of Supervisor Ann-Sophie Blomqvist

The purpose of this bachelor's thesis was to model and to evaluate the impact of Delta-course for integration. This course has been developed by Immigration Office in Vaasa as a part of the project Participative integration in Finland. This course provides integration education for immigrant women, who are outside the labour force and get international protection.

The research was conducted in the framework of integration. The target group was those women who needed special support to their integration. They were outside of the labour force because of their age, state of health or life circumstances, such as parental leave. Six Delta- course participants and five employees in the immigration office were interviewed for the study. The material was analyzed by using qualitative content analysis. The study brought together client experience and employee opinion on the impact of integration in Delta-course. Delta-course was modelled based on the evaluation of the impact of the course, on previous course feedback and on a number of discussions.

The most important factor affecting the increased integration is learning of the Finnish language. The women felt that their language skills had improved. Language skills also came up in the interviews with the employees. Another significant thing was the relationships that were built during the course, as well as access to activities outside of home. Integration and managing with everyday life were supported by information about society and excursions to different places. Delta -course activities support integration on a very wide range. The study shows that different areas of everyday life like having better language skills, better life management skills, better self-esteem and having more courage to expand the concrete living environment have a significant meaning for the quality of life of the women, who participated in the course.

If you are always at home, you will never integrate.

Keywords Immigrant, integration, modelling, impact

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	5
2	KESKEISET KÄSITTEET	6
3	MAAHANMUUTTOTILANNE SUOMESSA JA VAASASSA.....	9
	3.1 Maahanmuutto ja vieraskielisten osuus Suomessa vuonna 2012	9
	3.2 Maahanmuutto tulevaisuudessa	9
	3.3 Maahanmuutto Vaasassa.....	10
4	MAAHANMUUTTAJIEN KOTOUTUMISEN EDISTÄMINEN.....	11
	4.1 Kotouttamista ohjaava lainsäädäntö	11
	4.2 Maahanmuuttajien kansalaisraati.....	12
	4.3 Osallisena Suomessa hankkeen kehittämistyö.....	12
	4.4 Kotoutumiseen vaikuttavia tekijöitä	13
5	KOTOUTUMISKOULUTUS	15
6	TUTKIMUKSEN TEHTÄVÄ JA TARKOITUS	17
	6.1 Toiminnan mallintaminen.....	17
7	TUTKIMUSMENETELMÄT.....	19
	7.1 Tutkimusote ja aineistonkeruu.....	19
	7.2 Tutkimusetiikka	20
	7.3 Aineiston analyysi.....	20
8	TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	22
	8.1 Toiminnan vaikuttavuus Delta-kurssilaisten näkökulmasta	22
	8.1.1 Suomen kieli ja kommunikointi asiakkaiden näkökulmasta.....	22
	8.1.2 Yhteisöllisyys ja sosiaaliset suhteet asiakkaiden näkökulmasta .	23
	8.1.3 Tiedonsaanti yhteiskunnasta ja paikallistuntemus asiakkaiden näkökulmasta	25
	8.1.4 Hyvinvointia ja tukea arjessa asiakkaiden näkökulmasta	26
	8.1.5 Tulevaisuuden näkymät asiakkaiden näkökulmasta	28
	8.2 Delta kurssin vaikuttavuus työntekijöiden näkökulmasta.....	28
	8.2.1 Suomen kieli ja kommunikointi työntekijöiden näkökulmasta...	28
	8.2.2 Asiakkaiden rohkeuden ja itsevarmuuden kasvaminen	29

8.2.3	Asiakkaiden osallisuus ja toimijuus.....	30
8.2.4	Asiakkaiden elämänhallinnan vahvistuminen.....	31
8.2.5	Kurssitoiminnan vaikuttavuus työntekijän näkökulmasta	32
8.3	Delta-kurssin toiminnan vaikuttavuus kotoutumiseen.....	33
8.4	Haastatteluissa esiin nousseet kehitystarpeet.....	36
9	DELTA-KURSSIN PROSESSI MALLINNUS.....	37
9.1	Delta-kurssin kohderyhmä.....	37
9.2	Delta-kurssin laajuus ja sisältö.....	38
9.3	Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laatiminen	39
9.4	Teemarunko arjentaitoihin ja yhteiskuntaan orientoivassa opetuksessa. 40	
9.5	Delta-kurssin henkilöstö	41
9.6	Tuki, ohjaus ja neuvonta	42
9.7	Delta-kurssin päättyminen	42
10	JOHTOPÄÄTÖKSET	44
11	POHDINTA.....	46
	LÄHTEET	47
	LIITTEET.....	50

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1.	Asiakkaiden ohjautuminen Delta-kurssille.	s. 38
Kuvio 2.	Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laatiminen.	s. 40
Kuvio 3.	Teemarunko arjentaitoihin ja yhteiskuntaan orientoivassa opetuksessa.	s. 41
Taulukko 1.	Kieli ja kommunikointi asiakkaiden näkökulmasta.	s.23
Taulukko 2.	Yhteisöllisyys ja sosiaaliset suhteet asiakkaiden näkökulmasta.	s.24
Taulukko 3.	Tiedonsaanti yhteiskunnasta ja paikallistuntemuksen karttuminen asiakkaiden näkökulmasta.	s.26
Taulukko 4.	Hyvinvointia ja tukea arjessa asiakkaiden näkökulmasta.	s.27
Taulukko 5.	Tulevaisuuden näkymät asiakkaiden näkökulmasta.	s.28
Taulukko 6.	Suomenkieli ja kommunikointi työntekijöiden näkökulmasta.	s.29
Taulukko 7.	Asiakkaiden rohkeuden ja itsevarmuuden kasvaminen.	s.30
Taulukko 8.	Asiakkaiden osallisuus ja toimijuus.	s.31
Taulukko 9.	Asiakkaiden elämänhallinnan vahvistuminen.	s.32
Taulukko 10.	Vaikuttavuuden arviointi ja yhteistyö työntekijöiden näkökulmasta.	s.33
Taulukko 11.	Asiakkaiden kokemus delta-kurssin vaikuttavuudesta.	s.35
Taulukko 12.	Työntekijöiden kokemus Delta-kurssin vaikuttavuudesta.	s.35

LIITELUETTELO

LIITE 1. Teema-alueluettelo puolistrukturoituun teemahaastatteluun Delta-kurssin osallistujille

LIITE 2. Teema-alueluettelo puolistrukturoituun teemahaastatteluun Vaasan ulkomaalaistoimiston työntekijöille

1 JOHDANTO

Tämän tutkimuksen tehtävänä oli Osallisena Suomessa hankkeen puitteissa kehitetyn, maahanmuuttajanaيسille suunnatun Delta-kurssin toiminnan mallintaminen sekä toiminnan vaikuttavuuden arviointi.

Osallisena Suomessa hankkeen myötä on Vaasan ulkomaalaistoimistossa kehitetty kotoutumisen edistämiseen tähtäävät, erityistä tukea tarjoavat Okay- kurssit. Kurssitoimintaa tarjotaan ulkomaalaistoimiston asiakkaille, jotka eivät elämäntilanteensa, terveytensä, ikänsä tai muun vastaavan syyn vuoksi ole kotoutumiskoulutuksessa. Okay- kursseihin kuuluvat kahdesti viikossa kokoontuva Nuorten foorumi, joka on suunnattu 17- 23 -vuotiaille, kerran viikossa kokoontuva miesten Alfa-ryhmä, vasta maahan tulleeille kohdennettu Karavaani-kurssi sekä kolmesti viikossa kokoontuva naisten Delta-ryhmä. Keskityin tutkimustyössäni naisten Delta-ryhmän toimintaan.

Tutkimuksessani on kyse Delta-ryhmän toimintojen mallintamisesta sekä toiminnan vaikuttavuuden raportoinnista. Mallintamisen tarkoituksena oli tehdä työtä näkyväksi. Tutkimuksessani selvitin niin naisten kuin maahanmuuttajatyötä tekevien ulkomaalaistoimiston työntekijöiden kokemuksia kurssitoiminnan vaikuttavuudesta kotoutumiseen. Tutkimusote oli laadullinen ja perustui sisällönanalyysi menetelmään. Puolistrukturoidut teemahaastattelut toteutettiin tulkkien avustuksella kesällä 2013. Kurssitoiminta on käynnistynyt keväällä 2011.

Kiinnostukseni valitsemaani aiheeseen syntyi hallinnon harjoitteluni kautta, jonka suoritin Vaasan ulkomaalaistoimistossa. Pääsin harjoittelussani seuraamaan kahden eri hankkeen toteuttamia kotoutumista edistäviä ryhmätoimintoja ja työllistyin harjoitteluni päätyttyä Delta-kurssin toiminnanohjaajaksi ulkomaalaistoimistoon. Olen saanut mahdollisuuden seurata läheltä naisten edistymistä sekä käydä keskustelua naisten kanssa kotoutumisesta ja ryhmän merkityksestä kotoutumiselle. Näen tämän tutkimuksen tekemisen oman työni pohtimisen ja kehittämisen välineenä sekä mahdollisuutena osoittaa toiminnan vakiinnuttamisen tarve.

2 KESKEISET KÄSITTEET

Laki kotoutumisen edistämisestä (L2010/1386) määrittelee *kotoutumisen* tarkoittavan yhteiskunnan ja maahanmuuttajan vuorovaikutteista kehitystä, jonka kautta maahanmuuttajalle annetaan yhteiskunnassa tarpeellisia tietoja ja taitoja tukien samalla mahdollisuuksia oman kulttuurin ja kielen säilyttämiseen. Kotoutuminen edellyttää sitoutumista sekä maahanmuuttajalta itseltään että vastaanottavalta yhteiskunnalta. Mahdollisuus kokea *osallisuutta* oikein mitoitettujen kotoutumistoinenpiteiden ohella vaikuttaa merkittävästi kotoutumisprosessin onnistumiseen. (Valtion kotouttamisohjelma 2012,9.) Maahanmuuttajien kotoutuminen tarkoittaa onnistuessaan osallisuutta, kielitaitoa, työllistymistä, hyvinvointia, vastavuoroisuutta ja elämänhallintaa. (Novitsky 2013). Kotoutumisen tavoitteiden on kuitenkin oltava realistisia ja niiden tulee huomioida maahanmuuttajaryhmien erilaiset valmiudet (Linderborg, 2012, 33).

Kotouttaminen tarkoittaa niitä toimenpiteitä, jotka tukevat maahanmuuttajan kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Kotouttaminen on viranomaiskeskeistä, mutta myös kansalaisjärjestöt tekevät kotouttamistyötä.

Tutkimuksen kohderyhmänä ovat *erityistä tukea tarvitsevat* maahanmuuttajanaiset, jotka ovat vielä *kotoutumisajan* piirissä. Kotoutumisaika on yksilöllinen. Kotoutumispalveluiden tarvetta seurataan *kotoutumisajan palvelusuunnitelman* seuranta-tapaamisissa vuosittain. Kotouttamispalvelut päättyvät turvapaikanhakijan oleskeluluvan omaavilla pääsääntöisesti kolme vuotta tai kiintiöpakolaisilla neljä vuotta ensimmäiseen kotikuntaan rekisteröitymisestä. Erityisestä syystä, kuten esimerkiksi vanhempainvapaasta tai pitkäaikaissairaudesta johtuen, kotoutumisaikaa voidaan pidentää enintään kahdella vuodella. (Jäppinen, Miettinen, Röppänen & Viinikainen 2011, 14.) Erityistä tukea tarvitsevalle maahanmuuttajalle järjestetään tehostettuja kotouttamistoimenpiteitä vamman, sairauden, alentuneen toimintakyvyn, iän, perhetilanteen, luku- ja kirjoitustaidottomuuden tai muun vastaavan syyn perusteella (L 31.12.2010/1386).

Tutkimuksen kohderyhmän naiset ovat *kiintiöpakolaisia, turvapaikanhakijan oleskeluluvan saaneita tai perheenyhdistämisen kautta Suomeen muuttaneita, kansainvälistä suojelua saavia* ulkomaalaistoimiston asiakkaita. *Kiintiöpakolainen* kuuluu vastaanottavan maan pakolaiskiintiöön ja hänelle on myönnetty YK:n pakolaisasema. YK:n pakolaissopimuksen mukaan sota, luonnonkatastrofia tai köyhyyttä ei katsota pakolaisuuden syyksi, vaan henkilöllä on oltava perusteltu syy, miksi hän pelkää vainon uhriksi joutumista kotimaassaan. *Turvapaikanhakija* on kotimaassaan vainotuksi joutunut henkilö, joka anoo oleskeluoikeutta sekä kansainvälistä suojelua toisesta maasta. *Perheenyhdistämistä* voi hakea henkilö, jolla itsellään on oleskelulupa Suomessa. Perheenjäseniksi luetaan avio- ja rekisteröity puoliso, alaikäisen huoltaja sekä alaikäinen lapsi. Avopuolison lupa on mahdollinen vain, mikäli puoliset ovat asuneet avoliitossa kaksi vuotta tai heillä on yhteinen lapsi. Muille omaisille lupa voidaan myöntää vain poikkeustapauksessa. (Miettinen 2013.)

Maahanmuuttajien täysmääräinen osallistuminen yhteiskuntaan tarkoittaa *osallisuutta* kaikilla elämänalueilla. Osallisuuden kokemisen peruselementtejä ovat vuorovaikutus ja sosiaaliset suhteet. (Linderborg 2012, 95.) Käytännössä maahanmuuttajien yhteiskunnallisen osallisuuden mahdollisuudet ovat vähäisiä, eikä heillä ole tietoa, kuinka he voivat asioihin vaikuttaa. Naiset saattavat kokea maahanmuuton oman aseman ja itsenäisyyden vahvistumisena. Suomessa maahanmuuttajanaisia kannustetaan osallistumaan kodin ulkopuoliseen toimintaan. Tasa-arvo naisten ja miesten välillä on turvattu lainsäädännöllä. Naisille tarjoutuu mahdollisuus opiskeluun ja työllistymiseen. Vastaavasti sosiaalinen tuki on vähäistä ja verkostot pieniä verrattuna lähtömaahan.(Novitsky 2013.) Laki kotoutumisen edistämisestä (L 30.12.2010/1386) nimittää maahanmuuttajalle suunnattuja toimenpiteitä, jotka parantavat hänen elämäntaitojaan ja ehkäisevät syrjäytymistä, *sosiaalisesti vahvistamiseksi*.

Maahanmuuttajan *syrjäytyminen* tarkoittaa omasta kulttuurista vieraantumista sekä ulkopuolelle jäämistä myös valta-yhteisössä. (Vaasan kotouttamisohjelma 2008,7).

3 MAAHANMUUTTOTILANNE SUOMESSA JA VAASASSA

Suomeen muutetaan pääasiassa työn, opiskelun tai perheen perässä. Nykyisen suuruisen maahanmuuton historia on Suomessa lyhyt, mutta osassa Suomea kansainvälisen väestön osuus on merkittävä. (Maahanmuuton vuosikatsaus 2011.)

3.1 Maahanmuutto ja vieraskielisten osuus Suomessa vuonna 2012

Vuonna 2012 Suomeen muutti 734 kiintiöpakolaista. Myönteisen turvapaikkapäätöksen sai 1601 henkilöä ja kielteisen 1738 henkilöä. Perhesiteen perusteella myönnettiin 5748 oleskelulupaa, mikä on 62 % perheen yhdistämiseksi tehdyistä hakemuksista. (Turvapaikka- ja pakolaistilastot 2012.)

Vuoden 2012 lopussa vieraskielisiä oli Suomessa 266 949, mikä tarkoittaa 4,9 prosenttia väestöstä. Vieraskielisten ryhmistä suurin on venäjää äidinkielenään puhuvat, heitä oli Suomessa 62 554 henkilöä. Seuraavaksi suurimmat ryhmät äidinkielen mukaan olivat vironkieliset (38 364), somalinkieliset (14 769), englanninkieliset (14 666) sekä arabiankieliset (12 042). Vieraskielisten osuus pääkaupunkiseudulla oli 11,8 % asukkaista. (Suomen virallinen tilasto, Väestörakenne 2012.) Suomen kansalaisuuden sai 9518 henkilöä vuonna 2012 (Maahanmuuton vuosikatsaus 2012, 9).

3.2 Maahanmuutto tulevaisuudessa

Maahanmuutto on Suomessa ollut viime vuosina selkeästi kasvussa. Valtion kotouttamisohjelmassa (2012- 2015) ulkomaalaisten osuuden arvioidaan kasvavan 500 000 henkeen vuoteen 2030 mennessä. Kasvavan maahanmuuton myötä kasvaa myös erityisten kotouttamistoimenpiteiden merkitys. Valtion kotouttamisohjelman yleisenä tavoitteena on osallisuuden tukeminen, joka koskee kaikkia yhteiskunnan sektoreita. Tavoitteena on myös vahvistaa eri väestöryhmien toimivaa vuorovaikutusta sekä hyviä etnisiä suhteita. (Valtion kotouttamisohjelma 2012, 9; Valtioneuvoston periaatepäätös valtion kotouttamisohjelmasta 2012,5.)

3.3 Maahanmuutto Vaasassa

Vaasan ulkomaalaistoimisto on perustettu 1990 ensimmäisten kiintiöpakolaisten vastaanoton myötä. Ulkomaalaistoimisto vastaa kotouttamispalveluista ja toimeentulotuesta kansainvälistä suojelua saaville henkilöille. Tavoitteena on, että maahanmuuttajat oppivat selviytymään itsenäisesti sekä löytävät oman paikkansa yhteiskunnassa. Vastaanottovaiheessa tarvitaan konkreettista opastusta ja neuvontaa, tukea ja auttamista. Työmenetelmiin ulkomaalaistoimistossa kuuluvat sosiaalityö, yksilö- ja perheohjaus sekä tiimityöskentely ja verkostotyö. Poikkihallinnollista yhteistyötä tehdään laaja-alaisesti. Ulkomaalaistoimisto tarjoaa konsultaatiota yhteistyötahoille ja viranomaisille maahanmuuttoon liittyvissä asioissa. Pohjanmaan tulkikeskus järjestää viranomaisasioissa kansainvälistä suojelua saaville asioimistulkkaus- ja käännöspalveluita. Vastaanottokeskus järjestää kansainvälistä suojelua hakevien vastaanottopalveluja. (Vaasan kotouttamisohjelma 2008, 4, 41-42; Vaasan kaupunki 2013.)

Vaasaan muutti vuonna 2012 kiintiöpakolaisina kongolaisia 32 henkilöä, enitrealaisia 6, afgaaneja 12 henkilöä sekä usean eri maan kansalaisia eri vastaanottokeskuksista. (Vaasan ulkomaalaistoimiston ajankohtaiskatsaus 2012.) Vuosittain kiintiöpakolaisia on Vaasassa vastaanotettu 50- 70 henkilöä (Vaasan kotouttamisohjelma 2008, 4). Vuonna 2013 kiintiöpakolaisten vastaanottoa on supistettu 20 henkilöön, sillä Vaasaan suuntautuu paljon spontaania muuttoa eri vastaanottokeskuksista.

Vaasassa asuu kansalaisia 117 maasta. Suurimmat ryhmät ovat somalialaiset, venäläiset, sudanilaiset, virolaiset sekä irakilaiset. Muuta kieltä, kuin suomea, ruotsia tai saamea puhuu 6,8 % väestöstä. Vieraskielisistä suurimmat kieliryhmät ovat venäjä, somalia ja arabia. Ulkomaan kansalaisia vuonna 2012 oli Vaasassa 5,6 % väestöstä eli 3678 henkilöä. (Kommonen 2013,8.)

4 MAAHANMUUTTAJIEN KOTOUTUMISEN EDISTÄMINEN

Sisäasiainministeriö on asettanut tavoitteekseen maahanmuuttajien nykyistä tehokkaamman osallisuuden. Maahanmuutto herättää tunteita ja se uhkaa jakaa ihmisiä eri leireihin Suomessa. Suomalaiset itse ovat erimielisiä kotoutumisen ja maahanmuuton ongelmista. Maahanmuuttajat taas ovat vaarassa syrjäytyä. (Pöyhönen, Tarnanen, Vehviläinen, Virtanen & Pihlaja, 2010, 6.)

4.1 Kotouttamista ohjaava lainsäädäntö

Ulkomaalaislain (L30.4.2004/301) mukaan maahanmuuttaja saa Suomesta kotikunnan, jos hänellä on voimassaoleva pysyvään tai jatkuvaan oleskeluun oikeutettava oleskelulupa ja vähintään yhden vuoden tilapäisen oleskelun oikeuttava lupa. Hänellä on oltava lisäksi tarkoitus jäädä Suomeen pysyvästi. Maahanmuuttaja on kotikunnan myötä oikeutettu kaikkiin kunnan palveluihin. (Turtiainen 2013, 191.)

Nykyinen laki kotoutumisen edistämisestä (L 30.12.2010/1386) astui voimaan 1.9.2011. Sen tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä väestöryhmien välistä myönteistä vuorovaikutusta. Laki on säädetty tukemaan ja edistämään kotoutumista sekä mahdollisuutta osallistua suomalaisen yhteiskunnan toimintaan aktiivisesti. Laki ohjaa kuntia maahanmuuttajien kotouttamiseen liittyvissä asioissa. Lain keskeinen sisältö koskee kunnallisia ja työ- ja elinkeinotoimiston järjestämiä kotouttamispalveluita sekä henkilökohtaisen kotoutumissuunnitelman laatimista. Kunnalla on kotouttamisen järjestämisessä yleinen ja yhteensovittamisvelvollisuus. Tämä tarkoittaa, että kunnassa on oltava laadittuna kotouttamisohjelma, jonka laadintaan ovat osallistuneet kotouttamistoimenpiteitä järjestävät tahot, kuten poliisi, kela ja työ- ja elinkeinotoimisto. Kotouttamisohjelma tarkistetaan vähintään neljän vuoden välein ja ohjelma hyväksytään kunnanvaltuustossa. (Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386; Turtiainen 2013, 192- 193.)

Laki kotoutumisen edistämisestä velvoittaa oleskeluluvan saamisen yhteydessä antamaan maahanmuuttajille perustietoa suomalaisesta yhteiskunnasta, hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan niin työelämässä kuin yhteiskunnassa. Lisäksi on tiedotettava palvelujärjestelmästä sekä kotoutumista edistävästä toimenpiteistä. Maahanmuuttajalle tehdään alkukartoitus, jossa arvioidaan tarvetta kotoutumissuunnitelmaan sekä selvitetään kielikoulutustarve. (Turtiainen 2013, 193.) Maahanmuuttajatyöllä on pyrkimys vahvistaa asiakkaiden sosiaalisia oikeuksia ja kotouttaa heidät yhteiskuntaan sekä kulttuuriin Suomessa niin, etteivät he joutuisi luopumaan omista kulttuurisista sidoksistaan. (Vuori 2012, 240.)

4.2 Maahanmuuttajien kansalaisraati

Vaasassa järjestettiin vuonna 2012 maahanmuuttajien kansalaisraati Solid Voice-hankkeessa. Kansalaisraadissa pohdittiin sitä, kuinka maahanmuuttajien hyvinvointia ja työllistymistä voidaan edistää Vaasassa. Raadin julkilausumassa nostettiin esiin tarve maahanmuuttajista sekä kantaväestön edustajista koostuvasta vuorovaikutteisesta kehittämisfoorumista. Tämä myös mahdollistaisi maahanmuuttajien voimavarojen ja osaamisen käyttöönoton alueella. Raatilaiset korostivat räätälöidyn ja yksilöllisen kielikoulutuksen tarjonnan kehittämistä, sekä koulutusten koordinoitua ja niistä tiedottamista. Luontevia kohtaamisia kantaväestön kanssa tähdennettiin hyvinvoinnin edistämiseksi. Yrittäjyyden tukemista sekä eri toimijoiden yhteistyön tiivistämistä ehdotettiin ratkaisuksi maahanmuuttajien työllisyyden edistämiseen. (Maahanmuuttajien kansalaisraati 2012.)

4.3 Osallisena Suomessa hankkeen kehittämistyö

Osallisena Suomessa on valtakunnallinen kokeiluhanke, jonka toimikausi on 22.3.2010- 30.6.2013. Osallisena Suomessa kokeilu on kirjattu kokeiluna myös kotoutumisen edistämisestä säädettyyn lakiin lukuun 9, joka on voimassa vuoden 2013 loppuun saakka. Hankkeen tavoitteena on ollut kotoutumiskoulutuksen kehittäminen ja arvioiminen sekä selkeän mallin luominen kotoutumiskoulutukselle. Hankkeessa on kokeiltu erilaisia menetelmiä myös työvoiman ulkopuolella olevi-

en maahanmuuttajien koulutukseen sekä kotivanhempien osallistamiseen. Tavoitteena ovat olleet joustavat koulutusratkaisut, jotka huomioivat yksilön elämäntilanteen ja osaamistason. (Pöyhönen ym. 2010, 6.)

Osallisena Suomessa hankkeessa on kolme kotoutumispolkua, joista polku 1 on kohdentunut työelämään nopeasti suuntautuvien tarpeeseen, polku 2 erityistä tukea tarvitsevien maahanmuuttajien tarpeeseen sekä polku 3 lasten ja nuorten tarpeisiin. (Pöyhönen ym. 2010, 16.) Vaasan kaupunki on mukana hankkeen kaikilla poluilla ja Delta- kurssi sijoittuu hankkeen 2 polkuun.

4.4 Kotoutumiseen vaikuttavia tekijöitä

Maahanmuuttajabarometri 2012 on työ- ja elinkeinoministeriön toteuttama kyselytutkimus, jonka avulla on tutkittu maahanmuuttajien kokemuksia ja näkemyksiä kotoutumisesta ja suomessa viihtymisestä. Kohderyhmänä olivat Venäjän, Viron, Somalian, Kiinan, Thaimaan, Turkin ja Irakin kansalaiset, joiden maahanmuutto ajoittui vuosiin 2007- 2009. Maahanmuuttajabarometri 2012 nimeää suomen tai ruotsin kielen taidon, turvallisuuden ja terveystalvelut tärkeimmiksi tekijöiksi kotoutumisen kannalta. Lasten kouluun tai opiskelemaan pääseminen sekä sopiva asunto koettiin myös erityisen tärkeäksi kotoutumiselle. (Maahanmuuttajabarometri 2012, 2, 28.)

Kantaväestöön tutustuminen on osallisuuden haaste. Maahanmuuttajabarometrin tulosten mukaan 33 % koki tutustumisen kantaväestöön melko tai erittäin vaikeaksi. Suomalaisia tuttavina oli 85 %:lla vastaajista. Tuttavuussuhteet olivat pääasiassa syntyneet työn, naapuruston, vapaa-ajan aktiviteettien ja lasten kautta. Säännöllisesti yhteyttä pitäviä suomalaisia ystäviä oli maahanmuuttajabarometriin vastanneista kolmanneksella 1-2 kpl, kolmanneksella suomalaisia ystäviä ei ollut lainkaan ja kolmanneksella ystäviä oli enemmän kuin kaksi. Vailla suomalaista ystävää vastanneista 70 % oli somalialaisia.(Maahanmuuttajabarometri 2012, 79-81.)

Kotouttamistyön tärkeä perusta on vahvan yhteisöllisyyden rakentaminen. Yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys, hyvät etniset suhteet arjessa sekä maahanmuuttajan oman kulttuurin ja kielen hyväksyminen ja tukeminen ovat yhteisöllisyyden kantavia periaatteita. Kotoutuminen edellyttää kantaväestön ja maahanmuuttajien kohtaamista ja väestöryhmien onnistunutta vuorovaikutusta. Vuorovaikutus mahdollisuuksia voidaan luoda taiteen, liikunnan, kulttuurin sekä nuorisotyön avulla. Liikunta-aktiivisuus on maahanmuuttajilla vähäisempää kuin kantaväestöllä. Kuitenkin suosituin vapaa-ajanharrastus maahanmuuttajilla on liikuntaan osallistuminen. (Valtion kotouttamisohjelma 2012- 2015, 24, 37- 39.)

Maahanmuuttajien terveys- ja hyvinvointitutkimus (Maamu) on koonnut tietoa maahanmuuttajien terveydestä sekä terveyteen vaikuttavista tekijöistä. Sosiaalisen toimintakyvyn keskeinen perusta on maahanmuuttajan sujuva kommunikointikyky kohdemaan kielellä. Tutkimuksessa puhutun suomen- tai ruotsinkielen ymmärtämisen ongelmat olivat selvästi yleisempiä kuin lukutaidon ongelmat. Joka kuudes kurditaustainen ja joka viides somalialaistaustainen ilmoitti, ettei ymmärrä puhuttua suomen kieltä lainkaan tai ymmärtää sitä huonosti. Lukutaidottomia oli noin 6 % tutkimuksen somalialais- ja kurditaustaisista. Kieliongelma korostui näiden ryhmien naisten kohdalla, mikä saattaa muodostua merkittäväksi kotoutumisen esteeksi. Myös arkipäiväinen asioiminen koettiin vaikeaksi osittain kieliongelmistä ja puutteellisista tietojenkäsittely taidoista johtuen. Yksinäisyyden kokemukset olivat yleisiä kurditaustaisilla. (Koskinen, Sainio & Rask 2012, 199 - 207.)

Maahanmuuttajanaisten kohtaama haaste on myös uuden yhteiskunnan arvojen tunnistamisessa ja ymmärtämisessä. Viranomaiset ovat keskeisessä asemassa normien ja arvojen tiedottamisessa. (Sadikot 2011, 58.)

5 KOTOUTUMISKOULUTUS

Kotoutumiskoulutuksena järjestetään oppivelvollisuusiän ylittäneille maahanmuuttajille opetusta suomen- tai ruotsinkielestä. Tavoitteena on toimivan peruskielitaidon saavuttaminen. Kotoutumiskoulutuksessa annetaan opetusta opetushallituksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Opetussuunnitelmat on kohdennettu aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukseen sekä aikuisten luku- ja kirjoitustaidottomien maahanmuuttajien koulutukseen. Maahanmuuttajille on kotouttamislain (L 30.12.2010/1386) mukaan järjestettävä myös opetusta, joka tukee niin kulttuurisia, yhteiskunnallisia, kuin elämänhallintaan liittyviä valmiuksia, sekä edistää työhön tai jatko-opiskeluun pääsemistä. Kotoutumiskoulutuksen järjestämisestä työvoimatoimiston asiakkaille vastaa elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus. Koulutus toteutetaan yleensä työvoimakoulutuksena. Työvoimakoulutuksen haaste on työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttajaryhmien jääminen koulutuksen ulkopuolelle. (Valtion kotouttamisohjelma 2012- 2015, 65.) Opinnäytetyössä mallinnettu Delta-kurssi vastaa tähän palveluaukkoon.

Valtion kotouttamisohjelmassa (2012- 2015, 66) tavoitteena mainitaan kotoutumiskoulutuksen saatavuuden ja riittävyyden parantaminen. Kotona lapsia hoitaville naisille tulee järjestää koulutusta, joka huomioi lastenhoidon tarpeen. Osallisuutena Suomessa - kokeilun tavoitteena on turvata kotoutumiskoulutuksen saatavuus maahanmuuttajille, joille ei sovellu kokopäiväinen työvoimakoulutus. (Valtion kotouttamisohjelma 2012- 2015, 23.) Kotiäideille sitoutuminen kokopäiväiseen luokkahuoneopiskeluun on usein mahdotonta. Lastenhoidon viedessä voimavaroja myös itseopiskelu voi olla vaikeaa kotiäidille. Vanhempien koulutuksen kehittäminen tukee myös heidän lastensa kotoutumista. Äidin tietoisuus suomalaisen yhteiskunnan toimintatavoista sekä kyky hallita kieltä arjen tilanteissa on tärkeää koko perheen kotoutumisen ja vanhemmuuden kannalta. (Pöyhönen ym. 2010, 93.) Delta-kurssi on valtion kotouttamisohjelman mukainen koulutus. Kurssin laajuus ja sisältö avataan luvussa 9.2.

Anja Persson on keväällä 2013 valmistuneessa tutkimustyössään tutkinut maa-hanmuuttajanaisten suunnattua Arosdöttrarnas- koulutusta Ruotsissa. Koulutusoh-jelmassa tavoitteena oli tukea vähäisen koulutustaustan omaavien naisten työllis-tymistä. Perssonin tutkimuksessa esiin nousevat elämäntilannetta edistäneinä sel-viytyminen ammattikoulutuksesta, työpaikan löytäminen ja itsenäistyminen, kie-len kehittyminen, parantuneet tiedot yhteiskunnasta, uudet ystävät ja tuttavat. (Persson 2013, 24.)

6 TUTKIMUKSEN TEHTÄVÄ JA TARKOITUS

Tämän tutkimuksen tehtävänä oli Vaasan ulkomaalaistoimistossa järjestettävän, erityistä tukea tarjoavan Delta-kurssin mallinnus. Mallinnusprosessissa tutkittiin myös toiminnan vaikuttavuutta niin asiakkaiden kuin ulkomaalaistoimiston työntekijöiden näkökulmasta. Toiminnan vaikuttavuuden tutkiminen tuki mallintamista kiinnittäen huomiota toiminnan tuloksellisuuteen sekä kysymykseen vastasiko kurssitoiminta tällaisenaan naisten tarpeita. Kurssitoiminnan vaikuttavuutta tarkasteltiin kotoutumisen kannalta.

6.1 Toiminnan mallintaminen

Työprosessien kuvaaminen sosiaalialalla selkeyttää ammatillista työtä sekä tuo työotteeseen suunnitelmallisuutta. Mallintaminen kuvaa tapahtumia: mitä, milloin ja miksi on tapahtumassa. Mallintaminen on väline oman työn kehittämiseen, arviointiin ja tutkimiseen. Tehdyt mallinnukset auttavat myös palveluprosessien selkeyttämistä asiakkaille. (Sosiaalikallega 2012.)

Toimintaprosessien kuvaus ja auki kirjoittaminen ovat kehittämistyökaluna keskeisiä useissa kunnissa ja kaupungeissa. Mallinnus on alustavaa analyysiä ja huomion kohdistamista kuvattavan prosessin keskeisiin tekijöihin. Sosiaalityössä mallintamista on tehty erityisesti kehittämis- ja tutkimushankkeissa. Mallinnuksessa määritellään asiakkuus ja sen kesto sekä kuvataan asiakkaan ohjautuminen palvelun piiriin. Mallintaminen tekee työstä läpinäkyvää sekä tavoitteellista. Prosessimallinnus saa kritiikkiä työläytensä vuoksi. Mallinnus vaatii osallistumista mallinnusprosessiin usealta työntekijältä. Työmäärän kritisoinnista huolimatta mallinnuksen hyödyt ja tulokset tunnustetaan. (Manssila 2011, 23- 24, 35.)

Tässä tutkimuksessa on mallinnettu Delta-kurssin toiminta. Mallinnuksessa kuvataan prosessi, kuinka asiakkaat ohjautuvat kurssille sekä kurssitoiminnan keskeinen sisältö. Mallinnuksessa tarkennetaan mitkä aihepiirit ja tekijät ovat kurssitoiminnassa tärkeitä kotoutumisen kannalta. Mallinnuksessa kuvataan myös kurssi-

toiminnan edellytykset ja toimijat. Ryhmään osallistuneiden kotouttamispalveluita kartoitetaan ryhmän päättymisen jälkeen.

Tavoitteena mallinnuksessa on, että prosessikuvausten avulla voidaan perehdyttää työntekijöitä sekä tuoda esiin toiminnan kehityskohteita. Mallintamisen avulla kehitetään työn sujuvoittamista. Johdon näkökulmasta mallintamisen tavoitteena on työn tehostaminen ja organisointi tai laatutyö, toiminnan seuranta ja tulosten parantaminen. Mallintamisen tarkoituksena on lisätä yhteisymmärrystä eri toimijoiden välille. (Luukkonen, Mykkänen, Itälä, Savolainen & Tamminen 2012, 28, 55.)

Mallinnus toteutettiin haastattelujen pohjalta. Mallinnusta tehtäessä huomioitiin myös aikaisemmista ryhmistä kerätty asiakaspalaute. Toimintaa tarkasteltiin niin työntekijöiden, kuin asiakkaiden näkökulmasta ja näin koottiin yhteen työntekijöiden ammattitaito sekä asiakkaiden kokemukset kurssitoiminnan kehittämiseksi. Malli kirjattiin sanalliseen muotoon, sekä kuvattiin prosessikaavioina.

Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunta on laatinut suosituksen (JHS 152) julkisen hallinnon prosessien kuvaamisesta. Prosessikartta antaa yleiskuvan toiminnasta ja esittää toiminnat kokonaisuuksina. Prosessin kulku- kaaviossa kuvataan toiminnan työvaiheet ja periaatteet, toiminnot ja niiden suorittajat. (Luukkonen ym. 2012, 36.)

7 TUTKIMUSMENETELMÄT

Tutkimuksessa koottiin yhteen delta-kurssille osallistuneiden naisten kokemuksia, sekä sosiaalityöntekijöiden, ohjaajien ja suomenkielen opettajan näkemyksiä siitä, kuinka toiminta on tukenut kotoutumista. Mallinnusta varten tutkimuksen haastatteluisia käsiteltiin myös ryhmän kokoamista, sekä kokemuksia tärkeistä aihepiireistä, joita kurssitoiminnassa tulisi käsitellä. Tutkimuksessa kartoitettiin myös kotoutumispalveluita kurssin päättymisen jälkeen.

7.1 Tutkimusote ja aineistonkeruu

Tutkimusote oli kvalitatiivinen eli laadullinen. Aineisto koostui kuudesta Delta-kurssille osallistuneiden naisten haastattelusta, sekä viidestä ulkomaalaistoimiston työntekijöiden haastattelusta. Näistä kaksi oli sosiaalityöntekijöitä, kaksi ohjaajaa sekä suomenkielen opettaja. Työntekijöitä haastateltiin kurssitoiminnan vaikuttavuuden näkökulmasta, sekä toiminnan mallintamiseen liittyvissä kysymyksissä. Haastatteluisia käytetyt teemarungot ovat liitteenä. Delta-kurssille osallistuneiden naisten haastatteluiden teemarunko on liitteessä 1, sekä työntekijöiden haastattelujen teemarunko liitteessä 2. Puolistrukturoidussa teemahaastattelussa haastattelun teema on kaikille sama. Menetelmästä puuttuu kysymysten tarkka muoto ja tarkka järjestys, joka taas kuuluu strukturoituun haastatteluun. (Hirsjärvi & Hurme 1988, 36.) Haastattelun onnistumiseksi tutkijan ja tutkittavan on ymmärrettävä toisiaan. Haastattelussa ympäröivää todellisuutta tulkitaan omien kokemusten, sekä oman kulttuurin kautta, mikä heikentää mahdollisuuksia haastattelijan ja haastateltavan väliseen ymmärrykseen. (Rastas 2005, 79- 80.)

Kurssille osallistuneiden naisten haastattelut toteutettiin tulkattuina. Haastatteluun osallistuminen oli vapaaehtoista ja haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin. Nauhoittaminen toimii tutkijan muistiapuna, sekä antaa mahdollisuuden palata tilanteeseen uudelleen tulkintoja tarkistaakseen. Nauhoittaminen tuo myös esiin, mikäli haastattelija johdattelee tietynsuuntaiseen vastaukseen, tai keskeyttää vastaajan kun tämä vielä puhuisi. (Tiittula & Ruusuvuori 2005, 14- 15.)

7.2 Tutkimusetiikka

Tutkija tarvitsee eettisiä periaatteita tutkimustyössä. Tieteelle olennaista on tutkimuksen avoimuus, rehellisyys, todennettavuus sekä toistettavuus. (Simonsuuri-Sorsa 2002, 119). Jokaiselle tutkimukseen osallistuvalla on annettava riittävästi tietoa tutkimuksen tavoitteista ja luonteesta sekä vastaamisen vapaaehtoisuutta tulee korostaa. Tutkimuksen tuloksia julkistettaessa on huolehdittava tutkimukseen osallistuneiden anonymiteettisuojasta. (Eskola & Suoranta 2000, 56 - 57.) Tutkimuksessa ei kerrota haastateltavien taustatietoja, kuten kansalaisuutta, jotta tutkimukseen osallistuneita ei tunnistettaisi.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä ei voida arvioida aivan samoin kuten määrällisen tutkimuksen. Tutkimuksen validius tarkoittaa tutkimuksessa tehtyjen johtopäätösten luotettavuutta. Reliaabelius taas tarkoittaa tutkimuksen toistettavuutta. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimustulos nojautuu tutkijan tekemään analyysiin tutkittavasta aiheesta. Tämä tutkimus on toteutettu hyvän tieteellisen toimintatavan mukaisesti, noudattaen rehellisyyden, tarkkuuden sekä huolellisuuden toimintaperiaatteita. Luotettavuuden arvioinnissa laadullisen sisällönanalyysin vaiheet kytkeytyivät toisiinsa tiiviisti aineiston keruusta analyysiin ja raportointiin. Tutkimukseen osallistuminen oli vapaaehtoista ja osallistuneiden anonymiydestä huolehdittiin. Haastattelut litteroitiin huolellisesti ja aineiston analyysissä sekä raportoinnissa kiinnitettiin aktiivisesti huomiota aineistolähtöisyyteen. Tutkimuksen luotettavuuskriteereinä on tutkimustulosten siirrettävyys, totuudenmukaisuus, vahvistettavuus sekä uskottavuus. Tutkijan on suhtauduttava tutkimustuloksiin neutraalisti. (Willberg, 2009; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

7.3 Aineiston analyysi

Analyysin tarkoituksena on selkeyttää aineistoa sekä tuottaa tutkittavasta asiasta uutta tietoa (Eskola & Suoranta 2000. 137). Aineisto analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin perusteella. Sisällönanalyysin kautta muodostettiin tiivis kuvaus tut-

kittavasta ilmiöstä. Tutkimusaineiston laadullisessa sisällönanalyysissä pilkotaan aineisto ensin pienempiin osiin, osat käsitteellistetään, sekä lopuksi kootaan uudelleen kokonaisuudeksi. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tutkimusaineistosta kerättiin tutkimustehtävän kannalta olennaiset alkuperäisilmaukset, jotka redusoitiin eli pelkistettiin ja klusteroitiin eli sijoitettiin alaluokkiin. Klusteroinnissa aineistosta etsittiin samankaltaisuuksia kuvanneet käsitteet. Klusteroinnin jälkeen aineisto abstrahoitettiin eli käsitteellistettiin. Olennaisen ja valikoidun tiedon perusteella muodostettiin alkuperäisilmauksista pelkistetyistä ilmauksista teoreettisia käsitteitä ja johtopäätöksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 111 – 115.)

Aineiston kuvaileminen on perusta itse analyysille. Aineiston kuvailussa kontekstietieto on tärkeää asian laajemman ymmärryksen kannalta. Aineiston luokittelu luo pohjan haastatteluaineiston tulkitsemiselle, tiivistämiselle sekä yksinkertaistamiselle. Luokittelun avulla suuresta aineistosta saadaan esiin tärkeät ja keskeiset piirteet. Luokkien on oltava sopusoinnussa aineiston kanssa. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 145- 147.)

Kvalitatiivisissa analyyseissa pyrkimyksenä on onnistunut tulkinta. Tutkimuksen tulos perustuukin juuri tutkijan tulkintaan. Tutkimuksen raportointi on vuoropuhelua teorian ja empirian välillä (Eskola & Suoranta 2000, 82). Haastattelututkimuksessa tulee tarkkailla laatua tutkimuksen eri vaiheissa. Tutkimuksen tulee avata tutkittavien käsityksiä mahdollisimman hyvin. Tutkimuksessa tulee tiedostaa tutkijan vaikutus tietoon jo aineistonkeruu vaiheessa. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 189.)

8 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Delta-kurssille osallistui kevään 2013 aikana yhteensä 15 naista, joista vain neljä suoritti kurssin alusta loppuun saakka. Haastatteluun kutsuttiin seitsemän naista, jotka olivat osallistuneet kurssitoimintaan keväällä 2013 vähintään kolmen kuukauden ajan. Tutkimuksessa haastateltiin seitsemästä Delta-kurssille yli kolmen kuukauden ajan osallistuneista kuutta naista. Yksi naisista perui sovitun haastattelujan. Haastattelut toteutettiin tulkattuina kurssin päätyttyä. Haastatteluissa selvitettiin naisten kokemuksia Delta-kurssista ja sen vaikutuksista heidän kotoutumiseensa.

Tutkimuksessa haastateltiin myös Vaasan ulkomaalaistoimiston kahta sosiaalityöntekijää, kahta ohjaajaa sekä suomenkielen opettajaa. Haastatteluissa keskityttiin toiminnan vaikuttavuuteen sekä mallintamiseen. Sekä asiakkaiden että työntekijöiden haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin ja analysoitiin laadullista sisällönanalyysiä käyttäen.

8.1 Toiminnan vaikuttavuus Delta-kurssilaisten näkökulmasta

Tutkimustuloksia analysoitaessa on koottu yhteen Delta-kurssille osallistuneiden naisten kokemuksia, joita analyysissä nimetään asiakas näkökulmaksi. Tässä luvussa puretaan kurssille osallistuneiden naisten kokemukset ja luvussa 8.2 ulkomaalaistoimiston työntekijöiden näkemykset.

8.1.1 Suomen kieli ja kommunikointi asiakkaiden näkökulmasta

Tärkeimmäksi tekijäksi kotoutumisen kannalta Delta-kurssille osallistuneiden naisten vastauksissa nousi suomen kielen oppiminen. Delta-kurssille osallistuneiden naisten opiskelutaustat olivat erilaisia. Ryhmässä oli naisia, jotka olivat opiskelleet ennen Suomeen muuttamista, sekä naisia, jotka olivat Suomessa jo osallistuneet kotoutumiskoulutukseen. Ryhmässä oli myös luku- ja kirjoitustaidottomia, vasta maahan muuttaneita naisia, jolle Delta-kurssi oli ensimmäinen suomenkielen opetusta tarjoava kotoutumiskoulutus. Naiset nostivat esiin erilaisia osa-

alueita kielen oppimisessa kirjainten tunnistamisesta kieliopillisiin seikkoihin. Mahdollisuus keskusteluun ja itseilmaisuuun koettiin tärkeäksi. Taulukkoon 1 on koottu asiakkaiden alkuperäisilmaukset kielen oppimisen ja kommunikoinnin alaluokasta ja ilmaukset on pelkistetty.

Taulukko 1. Kieli ja kommunikointi asiakkaiden näkökulmasta.

ALALUOKKA	ALKUPERÄISILMAUKSET	PELKISTETTY ILMAUS
KIELI JA KOMMUNIKOINTI	Olen oppinut tunnistamaan kirjaimia	Luku- ja kirjoitustaitoa
	Ollaan opittu lukemaan	
	Mä oon oppinu tosi tärkeitä asioita, kuten kielioppia, matematiikkaa, kirjoittamista ja lukemista	
	Osaa niinku sanoa kuinka pitäis sanoa	Puhumaan suomea
	Sanavarasto laajenee koko ajan	
	Olen oppinut jonkin verran suomea	
	Verbeistä mä oon oppinu	Kielioppia
	Olen oppinut verbejä ja miten niitä taivutellaan	
	Ny mä pystyn kyllä sanomaan asiat, ennen mä en osannu, että vain niinku elekielellä	Mahdollisuus ilmaista itseään
	Voin helposti puhua	

8.1.2 Yhteisöllisyys ja sosiaaliset suhteet asiakkaiden näkökulmasta

Tärkeäksi ovat muotoutuneet myös sosiaaliset suhteet kurssilla ja mahdollisuus tutustua uusiin ihmisiin sekä löytää ystäviä. Osa naisista ystäväystyi kurssin aikana, osalla kurssitoiminnan tarjoamat sosiaaliset suhteet jäivät tuttavuus- tasolle.

Pääsy kodin ulkopuolelle on tuonut elämänsisältöä ja vähentänyt stressiä. Kielen oppimisen kannalta nähtiin hyväksi, että omankielisen kurssikaverin puuttuessa oli keskusteltava suomen kielellä. Ryhmästä on saatu vertaistukea, apua ja neuvoja eri tilanteissa. Kotiin jääminen koettiin kotoutumisen esteeksi. Taulukko 2 koostaa alkuperäisilmaukset sosiaalisista suhteista yhteisöllisyyden alaluokkaan.

Taulukko 2. Yhteisöllisyys ja sosiaaliset suhteet asiakkaiden näkökulmasta.

ALALUOKKA	ALKUPERÄISILMAUKSET	PELKISTETTY ILMAUS
YHTEISÖLLISYYS	Me tutustuttiin vasta täällä ja on ystävästytytty	Mahdollisuus löytää ystäviä
	Oon tutustunu uusiin tyyppeihin, mutta minulla ei oo tällästä ystävyysliikettä syntyny	Tutustuminen muihin
	Kivaa on myös, että oon tutustunu kaikkiin ja on omalla tavalla ystäviä	
	Ollaan niinku tuttuja toisillemme ja me keskustellaan yhdessä	
	Meillä ei oo yhteinen kieli, on pakko puhua suomea ja se on hyvä	
	En enää istunut kotona yksin, vaan tapasin muiten kanssa	Sosiaaliset suhteet ja pääsy kodin ulkopuolelle
	Pääsen keskustelemaan ja mulla on paljon seuraa	
	Mulla tulee viikonloppuisinkin ikävä, että milloin on maanantai ja pääsen aloittamaan uutta asiaa	
	jos on vaan kotona ei kotoudu ikinä	
	Ku mä sain tietää tästä kurssista niin se oli tosi hyvä minulle	
	Mulla on vähemmän stressiä ja miettimistä sen sijaan, että olisin kotona	

8.1.3 Tiedonsaanti yhteiskunnasta ja paikallistuntemus asiakkaiden näkökulmasta

Tutustumiskäynnit, joita Delta-kurssilla tehtiin, olivat antoisia ja lisäsivät paikallistuntemusta. Myös yhteiskunnasta saatu tieto tuki kotoutumista. Naiset toivat esiin erilaisia aihepiirejä, jotka he olivat kokeneet kurssilla tärkeiksi. Yhteiskuntaan ja arjentaitoihin orientoivan opetuksen teemarungosta nousi esiin terveystiedon, tapakulttuurin ja lainsäädännön opinnot. Asiantuntijavierailut, kuten jäteneuvoja, koettiin antoisiksi. Delta-kurssin myötä myös naisten matemaattiset taidot ovat vahvistuneet. Taulukossa 3 alkuperäisilmaukset on klusteroitu oppimisen alaluokkaan. Taulukko on sijoitettu sivulle 29, jotta se näkyy kokonaisuudessaan.

Taulukko 3. Tiedonsaanti yhteiskunnasta ja paikallistuntemuksen karttuminen asiakkaiden näkökulmasta.

ALALUOKKA	ALKUPERÄISILMAUKSET	PELKISTETTY ILMAUS
OPPIMINEN	Me ollaan tutustuttu kaikki paikat, spr, uimahalli	Paikallistuntemuksen karttuminen
	Tutustumiskäynnit on ollu todella hyviä	
	Kaikki tehtävät, jotka annetaan meille ja jos me mennään kauppaan, niin kyllä on tukenu	
	Yhteiskunnan tiedot on hyvä, että tiedetään enemmän	Tiedonsaanti yhteiskunnasta
	Kerrottiin nää Suomen asiat	
	Että osaamme niinku käyttäytyä niinku suomessa kuuluu käyttäytyä	
	Terveydestä olemme myös puhunu	
	Lakiasiaa olemme keskustellut, se on hyvä.	
	Olin tyytyväinen siihenkin, kun tuli vähä niitäkin, jotka puhui roskista ja kaikki muut joilla oli kokemusta tai asiantuntijuutta	Asiantuntijavierailut antoisia
	Olen oppinut miinuslaskutkin, joista en aikaisemmin tiennyt yhtään mitään.	Matemaattiset taidot vahvistuneet
	Ollaan opittu matematiikkaa ja numeroita	

8.1.4 Hyvinvointia ja tukea arjessa asiakkaiden näkökulmasta

Naiset kokivat saaneensa tukea niin opettajalta kuin ryhmän jäseniltä. Vieruskaverin apuun on turvauduttu oppitunnilla, jos ei ole täysin ymmärtänyt opiskeltavaa asiaa. Opettaja on myös kerrannut opetusta niin, että asia on selkeytynyt. Liikunnasta ja erityisesti naisille järjestetystä uimakoulusta pidettiin ja naisten uintivuoi-

rolle toivottiin jatkoa. Itsenäinen liikunnan harrastaminen koettiin haasteelliseksi. Lastenhoidon järjestelyt Delta-kurssilla koskettivat haastatelluista kolmea naista. Delta-kurssilla Lastenhoidon järjestymisen kurssipäivän aikana toi hengähdystaukoa yksinhuoltajaäidille. Myös toinen äiti koki saaneensa kurssista apua lastenhoidossa. Ohjausta ja neuvontaa tarjottiin kertomalla tietoa eri asioista. Taulukko 4 kokoaa ja pelkistää alkuperäisilmaukset hyvinvoinnista ja tuesta arjessa.

Taulukko 4. Hyvinvointia ja tukea arjessa asiakkaiden näkökulmasta.

ALALUOKKA	ALKUPERÄISILMAUKSET	PELKISTETTY ILMAUS
FYYSINEN JA PSYKKINEN HYVINVOINTI	Opettaja on pitänyt minusta hyvää huolta, hän on selittänyt niin, että minä olen ymmärtänyt	Ammatillista - ja vertaistukea
	Kaikki yrittää omalla tavallaan niinku auttaa	
	Mä voin kysyä siltä, joka istuu minun viereen. Kyllä minua on neuvottu.	
	Kun saan tästä tukea, sekin auttaa (ylläpitokorvaus)	Taloudellinen tuki
	Uimaretki on todella hyvä	Liikunnasta hyvinvointia
	Olen tykännyt uimisesta ja kaikesta uuden oppimisesta	
	Sielä (liikuntatunnilla) uskaltaa tehdä just näitä liikkeitä, mitä ei kotona itse tajua tehdä	
TUKEA ARJESSA	On vähän rauhaa ja omaa aikaa kun vauvaa pidettiin tai lasta kun sitä hoidettiin	Lastenhoitoapua
	Autetaan äitejä, joilla on lapsia, niin se on hyvä mulle	
	Opastettiin ihan hyvällä tavalla	Ohjausta ja neuvontaa
	Kerrottiin paljon tietoa	

8.1.5 Tulevaisuuden näkymät asiakkaiden näkökulmasta

Kielen oppimisen merkitys välittyy myös tulevaisuuden visioissa ja tavoitteissa. Naiset katsoivat tulevaisuuttaan valoisana ja kielen oppiminen toi uskoa myös tulevaisuuden mahdollisuuksiin. Tärkeäksi nousivat myös kouluttautuminen ja mahdollisuus työllistyä. Taulukkoon 5 on koottu alkuperäisilmaukset ja niiden pelkistykset asiakkaiden tulevaisuuden näkymistä.

Taulukko 5. Tulevaisuuden näkymät asiakkaiden näkökulmasta.

ALALUOKKA	ALKUPERÄISILMAUKSET	PELKISTETTY ILMAUS
USKOA TULEVAISUUTEEN	Se on vaan mun tavoite, että mä yritän oppia Suomen kieltä ja ehkä mä teen jotain työtä	Tulevaisuuden näkymiä
	Uskon, että mä pärjään hyvin ja tiedän, että mä osaan hyvin suomea silloin	
	Koulu on toiveissa, haluan kouluttautua ja sitten päästä töihin	
	Jos me tavataan 5 vuoden päästä osaan puhua ilman tulkkia sun kanssa vaikka tuntikausia, kun tulemme vastaan	

8.2 Delta kurssin vaikuttavuus työntekijöiden näkökulmasta

Tutkimustulosten analyysissä ulkomaalaistoimiston kahden sosiaalityöntekijän, kahden ohjaajan ja suomenkielen opettajan haastatteluaineisto nimetään työntekijä näkökulmaksi. Tässä luvussa puretaan työntekijöiden näkemykset Delta-kurssin vaikuttavuudesta maahanmuuttajanaisten kotoutumiseen.

8.2.1 Suomen kieli ja kommunikointi työntekijöiden näkökulmasta

Työntekijöiden haastatteluissa toiminnan vaikuttavuuden osalta korostui yhtäläillä suomenkielen oppimisen merkitys sekä rohkeus lähteä kommunikoimaan ja käyt-

tämään opittua kieltä. Kielitaidon vahvistuminen näkyi selkeästi ja asiakkaiden keskustelu oli sujuvampaa myös yllättäen vastaan tultaessa. Asiakkaat olivat kielin oppimisen myötä alkaneet kertoa kuulumisistaan ja esittivät myös kysymyksiä. Taulukko 6 kokoaa kielitaitoa ja kommunikointia käsittelevät työntekijöiden alkuperäisilmaukset ja ilmausten pelkistykset.

Taulukko 6. Suomen kieli ja kommunikointi työntekijöiden näkökulmasta.

ALALUOKKA	ALKUPERÄISILMAUKSET	PELKISTETTY ILMAUS
KIELI JA KOMMUNIKOINTI	Suomenkielen taidoissa kyllä näkyy	Kielitaito vahvistunut
	Kielitaito siinä paranee	
	Tulee kieliopillisesti oikeita lauserakenteita	
	Kiva huomata, kun ne sitte tulee sanomaan ja tervehtimään	Kielitaito otetaan käyttöön
	Kun on sitä kielitaitoa niin pystyy puhumaan, on tullu esille asioita, mistä voi kysyä ja mistä kertoa.	Mahdollisuus kommunikoida
	Nyt niinku pystyy keskustelemaan tosi pitkäänkin	

8.2.2 Asiakkaiden rohkeuden ja itsevarmuuden kasvaminen

Rohkeuden kasvaminen nousi esiin neljässä työntekijähaastattelussa. Asiakkaiden koettiin saaneen rohkeutta lähteä liikkeelle sekä rohkeutta kommunikoida suomen kielellä. Suomenkielen käyttäminen on tuonut itsevarmuutta myös omien asioiden hoitamiseen. Asioiminen helpottuu myös toimintatapojen tullessa tutuiksi. Moni asiakkaista tarvitsee matalan kynnyksen toimipisteen, josta käsin kotoutumista voidaan tukea. Asiakkaiden rohkeuden ja itsevarmuuden kasvua käsittelevät alkuperäisilmaukset on pelkistetty taulukossa 7.

Taulukko 7. Asiakkaiden rohkeuden ja itsevarmuuden kasvaminen.

ALALUOKKA	ALKUPERÄISILMAUKSET	PELKISTETTY ILMAUS
ROHKEUS JA ITSE- VARMUUS	Rohkeus ruveta kommunikoi- maaan extempore	Rohkeutta kommuniko- ida
	Asiakkaat tulee rohkeammin juttele- maan ja pyytää jotain ja ottaa asioista selvää	
	Rohkeutta lähteä liikkeelle	Rohkeutta liikkua
	Tulee ainakin sitä rohkeutta	
	Moni tarvitsee matalan kynnyksen paikan, johon voi tulla omana itse- nään	Tarve matalan kynnyksen toiminnalle

8.2.3 Asiakkaiden osallisuus ja toimijuus

Delta-kurssin koettiin vaikuttaneen asiakkaiden aktivoitumiseen ja osallisuuteen. Asiakkaat eivät olleet enää passiivisia ja asiassaan ulkopuolisia. Myös motivaatio päästä elämässä eteenpäin on kasvanut. Oman motivaation merkitys näkyy myös oppimistuloksissa, on oltava valmis tekemään töitä oppiakseen. Taulukko 8 kokoaa ja pelkistää työntekijöiden alkuperäisilmaukset asiakkaiden osallisuudesta ja toimijuudesta.

Taulukko 8. Asiakkaiden osallisuus ja toimijuus.

ALALUOKKA	ALKUPERÄISILMAUKSET	PELKISTETTY ILMAUS
OSALLISUUS JA TOIMIJUUS	Ne niinku osallistuu, ei oo sellasia ulkopuolisia	Asiakkaan aktivoituminen
	Ne on iteki kiinnostuneita ja haluaa eteenpäin	Motivaation kasvaminen
	Ymmärrys avautunu suomalaista yhteiskuntaa kohtaan	Tieto ja ymmärrys yhteiskunnasta
	Pitää itsekin tehdä jotain, ei me lusi-koida sitä tietoa	Oman motivaation merkitys

8.2.4 Asiakkaiden elämäntilanteen vahvistuminen

Työntekijöiden näkökulmasta asiakkaiden elämäntilannetta vahvistivat elinympäristön laajeneminen, toimintavalmiuksien saaminen sekä omien oppimisvalmiuksien tiedostaminen. Tärkeänä asiakkaiden syrjäytymisen ehkäisyn kannalta on pääsy kodin ulkopuoliseen toimintaan. Iäkkäälle, sairaalle tai pienen vauvan äidille pääsy kevennetylle, ei niin koulumaiselle kurssille, koettiin tärkeäksi. Sosiaaliset suhteet nähtiin tärkeiksi niin naisten, kuin toimintaan osallistuvien lastenkin osalta. Maahanmuuttajataustaiset viriketoiminnanohjaajat Delta-kurssilla mahdollistivat arkiasioiden tulkkausta jokapäiväisissä tilanteissa. Taulukossa 9 on koottu ja pelkistetty työntekijöiden alkuperäisilmaukset asiakkaiden elämäntilanteen vahvistumisesta.

Taulukko 9. Asiakkaiden elämänhallinnan vahvistuminen.

ALALUOKKA	ALKUPERÄISILMAUKSET	PELKISTETTY ILMAUS
ELÄMÄNHALLINNAN VAHVISTUMINEN	Selviytyminen paranee arjen toiminnoissa kodin ulkopuolella	Selviytyminen arjessa
	Saa niitä toimintavalmiuksia	
	Just asiakas sano, et on kiva käydä kaupassa kun vähän ymmärtää	
	Elinympäristö laajenee	
	Aukee se, et mä opin jotain uutta	Omien oppimismahdollisuuksien tiedostaminen
YHTEISÖLLISYYS	Äidit ja mahdollisesti nää sairaat ja vanhukset pääsee pois kotoa	Pääsy kodin ulkopuolelle
	Syrjäytymisen ehkäisy, koska ne pääsee johonkin juttuun mukaan	Syrjäytymisen ehkäisy
	Lapset oppii toimimaan toisten kanssa	Sosiaaliset suhteet
	Pystyy tekemään ystäviä	
	Joku, joka pystyy avaamaan juttuja, et tää on tän takia ja näin tehdään sen takia	Maahanmuuttaja-taustaisten virikeohjaajien tuki

8.2.5 Kurssitoiminnan vaikuttavuus työntekijän näkökulmasta

Vaikka jokainen taulukko tässä tutkimuksessa onkin käsitellyt toiminnan vaikuttavuutta, on seuraavaan taulukkoon kerätty ilmauksia, jotka käsitelivät vaikuttavuutta omassa kategoriassaan. Työntekijät ovat tarkastelleet kurssitoiminnan vaikuttavuutta niin yksittäisen asiakkaan näkökulmasta, kuin asiakkaan voimaantumisen merkityksestä koko perheen dynamiikkaan. Kurssitoiminnan on koettu tuovan lisäarvoa sosiaalityöhön. Toimiva yhteistyö on helpottanut tiedonkulkua sekä

tukenut asiakastyötä. Taulukko 10 kokoaa ja pelkistää alkuperäisilmaukset toiminnan vaikuttavuudesta ja yhteistyöstä.

Taulukko 10. Vaikuttavuuden arviointi ja yhteistyö työntekijöiden näkökulmasta.

ALALUOKKA	ALKUPERÄISILMAUKSET	PELKISTETTY ILMAUS
VAIKUTTAVUUS	Aivan järkyttävän iso loikkaus se mihin on päästy ja näin lyhyt aika	Asiat ovat edenneet lyhyessä ajassa paljon
	Ennen ryhmää ei oo ollu ehkä tietoo asioista eikä kielitaitoakaan	
	Tuo lisäarvoa sosiaalityöhön	Lisäarvoa sosiaalityöhön
	Ne (asiakkaat) on niinku menny eteenpäin	
	Näkyhän se siinä koko perhedynamiikassa (Äidin aktivoituminen)	Tukee koko perhettä
	En tiedä mihkä (asiakas) ois joutunu ilman Deltaa	
	Jokainen pystyy ammentamaan omilla voimavaroillaan kurssista	
YHTEISTYÖ	Ne on tärkeitä asioita myös meille, jos on ollu jostain asiakkaasta jotain	Tiedonkulku
	Monta asiaa, jotka hyödyttävät sekä asiakkaita että meitä	

8.3 Delta-kurssin toiminnan vaikuttavuus kotoutumiseen

Kaksi viimeistä taulukkoa tiivistävät asiakkaiden ja työntekijöiden kokemukset ja nostavat esiin tutkimusongelman eli Delta-kurssin toiminnan vaikuttavuuden maahanmuuttajanaisten kotoutumiseen. Molemmissa taulukoissa korostuu kielen oppimisen kotoutumista edistävä vaikutus. Kielitaidon myötä osallisuuden mah-

dollisuudet ovat kasvaneet. Sosiaaliset suhteet ja pääsy kodin ulkopuoliseen toimintaan koettiin tärkeäksi kielenoppimisen rinnalla. Kurssitoiminnan koettiin vahvistaneen elämänhallintaa ja helpottaneen selviytymistä arjessa. Taulukot 11 ja 12 ovat sivulla 35.

Taulukko 11. Asiakkaiden kokemus delta-kurssin vaikuttavuudesta

YHDISTÄVÄ LUOKKA	PÄÄLUOKKA	ALALUOKKA
MAAHANMUUTTAJA- NAISTEN KOKEMUS DELTA-KURSSIN VAIKUTTAVUDES- TA HEIDÄN KOTOU- TUMISEENSA	Kielitaidon karttuminen on tuonut osallisuuden mahdollisuuksia ja sosiaaliset suhteet kurssilla on koettu tärkeiksi.	KOMMUNIKOINTI YHTEISÖLLISYYS
	Tiedonsaanti tukee kotoutumista	OPPIMINEN
	Hyvää oloa on saatu liikunnasta sekä tukea ja kannustusta ryhmäläisiltä ja opettajalta	PSYKKINEN- JA FYY- SINEN HYVINVOINTI TUKEA ARJESSA
	Oman tulevaisuuden pohtiminen keskittyi kielitaitoon, opiskeluun ja mahdolliseen työllistymiseen	USKOA TULEVAISUU- TEEN

Taulukko 12. Työntekijöiden kokemus Delta-kurssin vaikuttavuudesta

YHDISTÄVÄ LUOKKA	PÄÄLUOKKA	ALALUOKKA
TYÖNTEKIJÖIDEN KOKEMUS DELTA- KURSSIN TOIMINNAN VAIKUTTAVUDES- TA	Asiakkaiden kielitaito on vahvistunut ja he ovat rohkaistuneet käyttämään suomen kieltä.	KIELI JA KOMMUNIKOINTI ROHKEUS JA ITSEVAR- MUUS
	Asiakkaat ovat päässeet kotoutumista edistävään toimintaan ja saaneet mahdollisuuden sosiaaliseen verkostoitumiseen.	OSALLISUUS JA TOIMI- JUUS YHTEISÖLLISYYS
	Selviytyminen arjen toiminnoissa on parantunut	ELÄMÄNHALLINNAN VAHVISTUMINEN
	Kurssitoiminta on koettu merkitykselliseksi ja hyödylliseksi. Toimiva yhteistyö on tukenut asiakastyötä ja tiedonkulkua	VAIKUTTAVUUS YHTEISTYÖ

8.4 Haastatteluissa esiin nousseet kehitystarpeet

Asiakashaastatteluissa pienten vauvojen äidit toivat esiin tarpeen nykyistä viiden kuukauden mittaista kurssia pidemmän kurssin järjestämisestä. Äidin pääsy työvoimakoulutuksena järjestettävään kotoutumiskoulutukseen saattaa lykkääntyä toistuvien raskauksien ja vanhempainvapaiden johdosta. Halu opiskella suomen kieltä on kova. Opetuksessa asiakkaat toivoivat helpompaa sanastoa ja kielitaidon testausta kurssin päättyessä. Opetukseen toivottiin vielä lisää retkiä sekä tulkattuja asiantuntijavierailuja ja jatkoa naisten omaan uintiryhmään. Enemmän konkreettista lastenhoitoapua kaivattiin myös oppituntien taukojen aikana.

9 DELTA-KURSSIN PROSESSI MALLINNUS

Delta-kurssin mallinnus on tehty tämän tutkimuksen asiakas- ja työntekijähaastatteluihin perustuvien toiminnan vaikuttavuuden arviointien, aikaisempien kurssipalautteiden sekä lukuisten keskustelujen pohjalta.

9.1 Delta-kurssin kohderyhmä

Kohderymänä ovat erityistä tukea kotoutumiseensa tarvitsevat naiset, jotka pääsääntöisesti ovat työvoiman ulkopuolella. Työvoiman ulkopuolella oleminen voi johtua iästä, sairaudesta, alentuneesta toimintakyvystä tai elämäntilanteesta, kuten vanhempainvapaasta. Delta-kurssille voidaan myös ohjata naisia, jotka odottavat työvoimakoulutuksena järjestettävän kotoutumiskoulutuksen alkamista, mikäli he ovat erityisen tuen tarpeessa. Delta-kurssin ryhmä kootaan yhteistyöpalaverissa sosiaalityöntekijöiden, ohjaajien ja etuuskäsittelijöiden, koordinaattorin ja toiminnanohjaajan kanssa. Toiminnanohjaaja tiedottaa ryhmäläisille valinnasta ja vastaa kurssin käytännön järjestelyistä. Kurssilla on järjestetty lastenhoito. Kuvio 1 kuvaa asiakkaan ohjautumista Delta-kurssille ja työntekijöiden työnjakoa tässä prosessissa. Kuvio on sijoitettu sivulle 38.

Kuvio 1. Asiakkaiden ohjautuminen Delta-kurssille.

9.2 Delta-kurssin laajuus ja sisältö

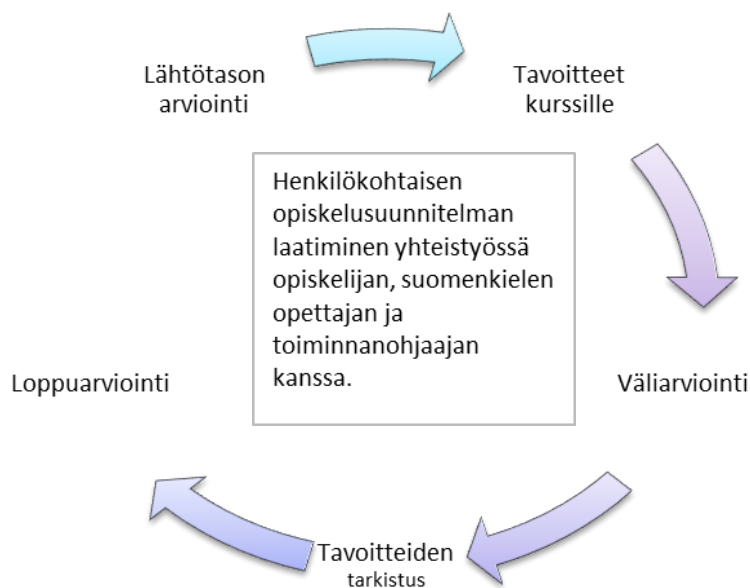
Delta-kurssi kestää viisi kuukautta. Opetusta kurssilla on kolmena päivänä viikossa ja päivässä naisilla on neljä oppituntia. Oppitunnit jakautuvat niin, että suomenkielen opetusta on viikossa kuusi tuntia, yhteiskuntatietoutta kaksi tuntia, matematiikkaa ja atk-opetusta kaksi tuntia sekä liikuntaa kaksi tuntia. Delta-kurssin tavoitteena on yhteiskuntatiedon kartuttamisen ja suomenkielen opettamisen myötä tukea kotoutumista ja edistää oma-aloitteisuutta sekä vahvistaa elämänhallinnan perustaitoja.

Delta-kurssilla noudatetaan dialogista toimintamallia, mitä kuitenkin haastaa rajallinen kielitaito. Yhteiskunnallisia, yhteisöä, perhettä ja yksilöä koskettavia asioita käsitellään keskustelujen kautta. Tämä edellyttää toisinaan tulkkien käyttämistä oppitunneilla. Kurssilla moniin asioihin tutustutaan toiminnallisuuden kautta, itse tehden ja kokeillen. Liikuntatuntien tavoitteena on tehdä tutuksi suomalaisia koulu- ja liikuntalajeja, liikuntatunneille varustautumista sekä opastaa naisia liikunnan terveyttä edistävästä vaikutuksista.

9.3 Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laatiminen

Delta-kurssille on laadittu oma opetussuunnitelma valtakunnallisten aikuisten maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen sekä kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Henkilökohtaisten opiskelusuunnitelmien laatimista Delta-kurssille ollaan kehittämässä. Kurssin alussa opiskelijan lähtötaso arvioidaan ja yhdessä opiskelijan kanssa laaditaan henkilökohtaiset tavoitteet kurssille.

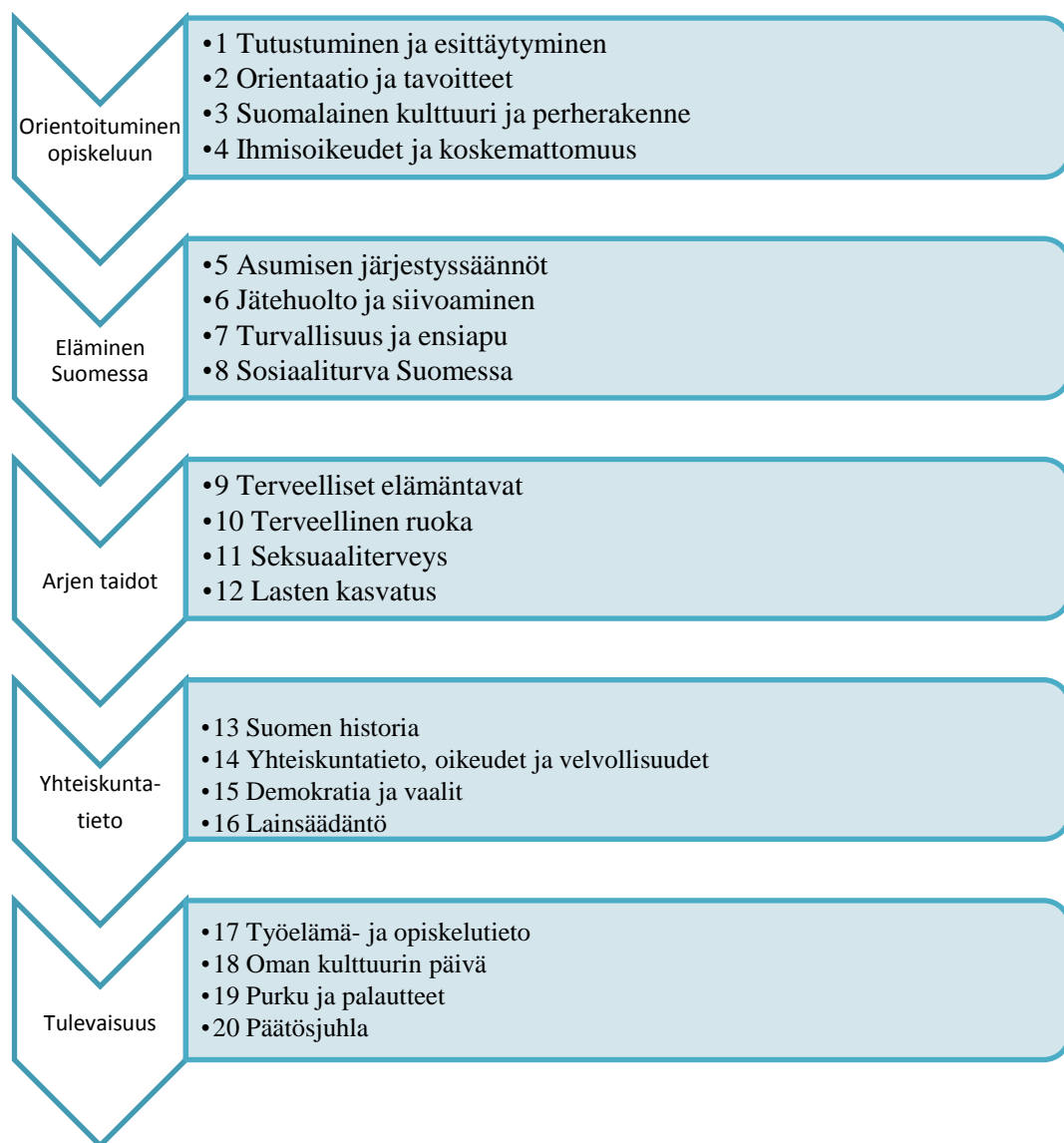
Lähtötilanteen suomenkielen taito Delta-kurssilaisilla vaihtelee. Ryhmään voidaan valita opiskelija, jolle Delta-kurssi on ensimmäinen kielenopetusta tarjoava koulu. Ryhmään voi tulla myös esimerkiksi vanhempainvapaalla oleva äiti, joka on käynyt jo työvoimakoulutuksena järjestettävää kotoutumiskoulutusta. Samassa ryhmässä saattaa olla niin luku- ja kirjoitustaidottomia, kuin korkeastikin koulutettuja maahanmuuttajanaisia. Tämä tuo haasteita kielenopettamiseen ja vaatii eriyttämistä opetuksessa, jotta kaikki voivat saada oman tasonsa mukaista opetusta. Tarvittaessa toiminnanohjaaja ohjaa yhtä tai useampaa suomenkielen opetuksessa enemmän tukea tarvitsevaa opiskelijaa. Kuviossa 2 on esitetty henkilökohtaisen opetuksen laatimisen prosessi.

Kuvio 2. Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laatiminen.

9.4 Teemarunko arjentaitoihin ja yhteiskuntaan orientoivassa opetuksessa

Delta-kurssin arjentaitoihin ja yhteiskuntaan orientoivan opetuksen pohjaksi on laadittu teemarunko. Oppitunnit tulkataan tarvittaessa ja teemoja muokataan kunkin ryhmän tarpeiden mukaiseksi. Oheiseen kuvioon on koottu teemat kurssiviikoille. Samankaltaisia teemoja on voitu lähestyä myös suomenkielen opetuksessa niin, että asumisen järjestyssääntöjä edeltävillä oppitunneilla on käsitelty asumiseen liittyvää sanastoa. Kuvio 3 kokoaa suuntaa antavan teemarungon.

Kuvio 3. Teemarunko arjentaitoihin ja yhteiskuntaan orientoivassa opetuksessa

9.5 Delta-kurssin henkilöstö

Delta-kurssin toiminnasta vastaa ryhmän oma toiminnanohjaaja. Toiminnanohjaaja vastaa ohjauksesta ja neuvonnasta, teemarungon mukaisesta opetuksesta ja asiantuntijavieraiden hankkimisesta, sekä käytännön järjestelyistä kurssitoimintojen suhteen.

Delta-kurssin suomenkielen opettajan vastuulla on kielen opetuksen lisäksi oppilaiden henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laatiminen yhteistyössä opiskelijan ja toiminnanohjaajan kanssa sekä henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman seurannan ja lähtötason arvioinnin ja opetuksen aikaisen arvioinnin kehittäminen.

Maahanmuuttajataustaiset viriketoiminnanohjaajat (2 kpl) valitaan työsuhteeseen Delta-kurssilaisten kieliryhmien mukaan. Heidän kielitaitonsa tukee naisten ohjaamista ja he toimivat myös tulkkeina arkipäivän tilanteissa. Viriketoiminnanohjaajan tehtäviin kuuluu lastenhoito ja -viriketoiminta äitien kurssitoimintojen aikana.

9.6 Tuki, ohjaus ja neuvonta

Naisia tuetaan ja ohjataan muun muassa lasten hoitoon ja kasvatukseen liittyvissä asioissa. Terveellisiin elämäntapoihin ja terveyden hoitoon, taloudellisuuteen, ravitsemukseen ja arkiseen asiointiin, kuten kaupassa käyntiin saa kurssilla ohjausta. Yhdessä harjoitellaan myös erilaisten lomakkeiden täyttämistä ja tutustutaan sähköiseen asiointiin.

9.7 Delta-kurssin päättyminen

Delta-kurssin päättyessä osa naisista siirtyy odottamaan pääsyä työvoimakoulutuksena järjestettävään kotoutumiskoulutukseen, mikäli he ovat ilmoittautuneet työttömäksi työnhakijaksi. Osa siirtyy työvoimakoulutukseen myös kesken Delta-kurssin, sillä työvoimakoulutus on ensisijaista ulkomaalaistoimiston omaan kotoutumiskoulutukseen nähden.

Yhä vanhempainvapaalla tai muusta syystä työvoiman ulkopuolella olevat naiset ohjataan ulkomaalaistoimiston avoimempiin Kotomaja-ryhmiin. Kotomajapäivinä voi opiskella suomen kieltä vapaaehtoisten Luetaan yhdessä opettajien avustuksella kerran viikossa sekä toisena päivänä viikossa harjoitella tietokoneenkäyttöä, tehdä käsitöitä ja keskustella.

Vaasassa maahanmuuttajanaيسille ryhmätoimintoja tarjoavat myös mm. monikulttuurinen kohtaamispaikka Helmi sekä Settlementin ylläpitämä Arkipaja.

10 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää Delta-kurssille osallistuneiden naisten sekä ulkomaalaistoimiston työntekijöiden kokemuksia kurssitoiminnan vaikuttavuudesta kotoutumiseen. Tutkimuksen tehtävänä oli myös vaikuttavuuden arvioinnin tuella mallintaa Delta-kurssin toiminta kirjalliseen muotoon.

Tässä tutkimuksessa niin asiakasryhmän kuin työntekijöidenkin vastauksissa korostui kielitaidon merkitys kotoutumiselle. Asiakkaiden kielitaidon parantuminen on lisännyt heidän mahdollisuuksiaan kommunikoida suomenkielellä. Omista kuulumisista on voinut kertoa ja oma-aloitteisuutta on tullut omien asioiden hoitamiseen. Perheen äidin kielitaito tai sen puute vaikuttaa myös koko perheen dynamiikkaan. Kielitaidon merkitys kotoutumiseen on tunnustettu lukuisissa tutkimuksissa, kuten viimeisimmässä maahanmuuttajabarometrissä 2012, jossa kielitaito nostettiin turvallisuuden ja terveystalvelujen ohella tärkeimmäksi tekijäksi kotoutumisen kannalta.

Kurssitoiminta on mahdollistanut naisille pääsyn kodin ulkopuoliseen toimintaan. Haaste, johon toiminnalla on voitu vaikuttaa, on ollut syrjäytymisen ennaltaehkäisy. Osallistuminen Delta-ryhmään on laajentanut naisten elinympäristöä ja kasvatanut heidän sosiaalista verkostoaan. Kurssilla syntyneitä ystävyysuhteita on jatkettu myös kurssitoiminnan päättymisen jälkeen. Sosiaaliset suhteet tukevat kotoutumista uuteen maahan ja ryhmään kuulumisen on lisännyt naisten elämänsäältä.

Liikuntatottumukset maahanmuuttajanaisilla ovat vähäisiä. Itsenäisen liikunnan harrastaminen koettiin haasteelliseksi. Maahanmuuttajien terveys- ja hyvinvointitutkimus nostaa myös esiin tarpeen fyysisen aktiivisuuden kehittämisestä erityisesti somalinaisten kohdalla, koska heillä kuntoliikunnan harrastaminen on vähäistä ja ylipainoisuus yleistä. (Mäkinen 2012, 182.) Kokemukset Delta-kurssin liikuntaopetuksesta olivat positiivisia ja erityisesti naisille suunnattu uintiryhmä koettiin mieluiseksi ja uintiryhmälle toivottiin jatkuvuutta.

Delta-kurssin toiminta tukee työvoiman ulkopuolella olevien naisten kotoutumista varsin laaja-alaisesti. Tutkimuksessa esiin nousseet kokemukset kielitaidon vahvistumisesta, elämänhallinnan lisääntymisestä, itsevarmuuden kasvamisesta ja rohkaistumisesta liikkumaan uudessa ympäristössä vaikuttavat merkittävästi kursseille osallistuneiden naisten elämän laatuun. Jos on vaan kotona, ei kotoudu ikinä. Viiden kuukauden mittaiselle kurssille olisivat naiset toivoneet jatkoa. Toistuvista raskauksista ja vanhempainvapaista johtuen, joidenkin naisten pääsy työvoimakoulutuksena järjestettävään kotoutumiskoulutukseen voi lykkääntyä.

Vaasan ulkomaalaistoimiston perustehtävänä on kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden kotoutumisen tukeminen ja edistäminen. Kotoutumista tuetaan ohjauksen ja neuvonnan, sosiaalityön, etuuskäsittelyn sekä erilaisten ryhmätoimintojen avulla. Tavoitteena on auttaa asiakkaita selviytymään itsenäisesti. Delta-kurssin toiminnot toteuttavat ulkomaalaistoimiston perustehtävää erityistä tukea kotoutumiseensa tarvitsevien asiakkaiden osalta. Ryhmämuotoinen ohjaus ja opetus on osoittautunut kotoutumista edistäväksi. Kotoutumiskoulutuksen järjestäminen ulkomaalaistoimistossa, työvoiman ulkopuolella oleville, on koettu toimivaksi toimintamalliksi. Yhteistyö sosiaalityöntekijöiden, ohjaajien ja toiminnanohjaajan kesken on ollut tiivistä.

Mallinnusprosessissa Delta-kurssin toiminnot on kirjattu sanalliseen muotoon ja kuvattu kuvioiden 1-3 avulla. Mallinnuksessa käsiteltiin kurssin kohderyhmää ja ryhmän kokoamista, kurssin laajuutta ja sisältöä sekä henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laatimista. Mallinnuksessa kirjattiin teemarunko arjentaitoihin ja yhteiskuntaan orientoivaan opetukseen, määriteltiin toiminnoissa tarvittava henkilöstö sekä palvelut, joihin asiakkaat ohjautuvat Delta-kurssin päättymisen jälkeen.

11 POHDINTA

Uuteen maahan muuttaminen on haasteellista. Pakolaiset ovat joutuneet pakenemaan kotimaastaan ja kotimaan konfliktitilanteeseen on saattanut jäädä perheenjäseniä ja sukulaisia. Huoli lähtömaan tilanteesta, perheenjäsenistä ja sukulaisista kuormittaa. Uudessa kotimaassa vastaan tulevat uudenlaiset haasteet. On opittava kieltä, käytävä koulu ja rakennettava elämää sekä omaa identiteettiä uudelle pohjalle. Kotimaassa ympärillä on ollut vahva sosiaalinen verkosto ja suuri perhe. Maahan muutettaessa myös verkostot joudutaan rakentamaan uudestaan eikä ystävystyminen toisten maahanmuuttajien ja kantaväestön kanssa ole ongelmaton. Huolestuttavaa on tässä ajassa yhteiskunnan asenneilmapiiri, jossa maahanmuutto aiheuttaa myös paljon kritiikkiä. Riittävällä kotouttamistoimenpiteillä on suuri merkitys maahanmuuttajan elämänlaatuun, mutta suuri merkitys on myös vastaanottavan yhteiskunnan suvaitsevaisuudella.

Kotoutuminen edellyttää maahanmuuttajalta itseltään aktiivisuutta ja motivaatiota kielenopiskeluun ja uuden maan toimintakulttuuriin sopeutumiseen. Kotoutuminen edellyttää myös aktiivisuutta ja ymmärtäväisyyttä vastaanottavalta yhteiskunnalta. Peruspalveluissa tulisi kiinnittää enemmän huomiota maahanmuuttajiasiakkaiden tarpeisiin. Joidenkin yksinkertaisilta tuntuvien asioiden haasteellisuus asiakkaille on tuntunut myös yllättävältä. Tarvetta olisi maahanmuuttajataustaisille kokemuskertojille, jotka voisivat oman kokemuksensa kautta kertoa haasteista ja tarpeista, joita asiakasryhmä eri palveluissa kohtaa.

Kehitettävänä Delta-kurssilla näen kaksisuuntaisen kotoutumisen aktiivisemmän tukemisen sekä luontevien suhteiden syntyminen tukemisen kantaväestön kanssa. Vuodelle 2014 on toimitiloiksi suunniteltu rinnakkaistiloja avoimen päiväkodin kanssa. Näen tämän hyvänä mahdollisuutena kaksisuuntaiseen kotoutumisen edistämiseen. Delta-kurssilla myös eritasoiset opiskelijat tuovat haastetta kielenopettamiseen. Ihanne olisi, jos rinnakkain olisi mahdollista järjestää kaksi Delta-kurssia, joista toinen palvelisi luku- ja kirjoitustaidottomia opiskelijoita ja toinen

niitä opiskelijoita, joilla kyseinen taito on hallinnassa. Opiskelijoiden kielitaidon arviointi lähtötilanteessa, opiskelun aikana sekä kurssin päättyessä vaatii myös vielä kehittämistä, henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman kehittämisen ohella.

Tavoitteenani tässä tutkimustyössä oli tehdä näkyväksi Delta-kurssilla tehtävää työtä. Tutkimuksessa tehty mallinnus tukee perehdyttämistä sekä tekee työtä näkyväksi. Prosessikaavioiden tekeminen QPR-ohjelmalla olisi mahdollistanut paremman visualisoinnin. Tässä sähköisessä ohjelmassa on valikoiden taakse mahdollista avata asiaa enemmän ja näin kaavioihin saa myös enemmän tietoa. Prosessikaavioiden tulisi olla myös helposti päivitettävissä ja siksi ne tulisi koota sähköiselle alustalle.

Tavoitteenani oli myös osoittaa toiminnan vakiinnuttamisen tarve. Delta-kurssin toiminta on jatkunut ulkomaalaistoimiston alaisena, Osallisena Suomessa hankkeen päättymisen jälkeen. Laki kotoutumisen edistämisestä velvoittaa kuntia järjestämään kotoutumista edistäviä palveluita myös työvoiman ulkopuolella oleville henkilöille. Mielestäni tässä tutkimuksessa esiin nousseet kokemukset tukevat toiminnan vakiinnuttamista ja osoittavat kotoutumiskoulutuksen merkityksen tälle kohderyhmälle. Mielenkiintoista on nähdä, mitä kotoutumisen edistämisestä säädetyn lain Osallisena Suomessa -kokeilusta seuraa lainsäädännön tasolla. Lakikokeilun tarkoituksena oli kotoutumiskoulutusten henkilöpiirin kokeiluluonteinen laajentaminen. Lakikokeilu on voimassa vuoden 2013 loppuun saakka.

Tutkijan tulee tutkimustyössään säilyttää neutraali suhde tutkittavaan asiaan. Tämä on ollut minulle haasteellista, sillä olen tehnyt tutkimuksen omassa työssäni. Informaatiotulva tutkittavaan aiheeseen liittyen on ollut runsas ja olen joutunut aktiivisesti huomioimaan sitä, että tässä tutkimuksessa näkyy ainoastaan aineistosta nousseet kokemukset. Toisaalta taas tämän tutkimuksen tekeminen on syventänyt omaa ammatillista osaamistani ja tuonut minullekin selkeästi näkyväksi asiakkaiden kokemuksia. On ollut mielekästä tehdä tutkimusta aiheesta, jonka koee kiinnostavaksi ja tärkeäksi.

LÄHTEET

Eskola J. & Suoranta J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä

Hirsjärvi S. & Hurme H. 1988. Teemahaastattelu. Yliopistopaino. Helsinki.

Hämäläinen K. Sarvimäki M. 2011. Vaikuttavaa kotouttamista, Hyvinvointikatsaus 2/2011. [viitattu 1.4.2013.] saatavilla www-muodossa: http://www.tilastokeskus.fi/artikkelit/2011/art_2011-05-30_003.html

Jäppinen, Miettinen, Röppänen & Viinikainen 2011. Maahanmuuttajien kotouttamisen toimintaprosessit. Toimintaprosessien kuvauksia. Sosiaalialan tietoteknologiahanke.

Kommonen J. 2013. Vaasalaiset kansalaisuuden ja äidinkielen mukaan 2000-2012. [viitattu 23.5.2013] Saatavilla www-muodossa: <http://www.vaasa.fi/WebRoot/380444/Vaasa2010SubpageWithoutBanner.aspx?id=1201042>

Koskinen S., Sainio P. & Rask S. 2012. Sosiaalinen toimintakyky. Teoksessa Castaneda, Rask, Koponen, Mölsä, Koskinen (toim.) Maahanmuuttajien terveys- ja hyvinvointi, tutkimus venäläis-, kurdilais- ja somalialaistaustaisista Suomessa, sivut 199-207. Suomen yliopistopaino 2012. Jyväskylä.

L 30.4.2004/ 301. Ulkomaalaislaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. [viitattu 23.5.2013] saatavilla www-muodossa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040301#L4>

Linderborg, H. 2012. Hennattuja partoja – Ikääntyvät somalimiehet ryhmätoiminnassa. Ammatillinen lisensiaattityö, Helsingin yliopisto

Luukkonen, Mykkänen, Itälä, Savolainen & Tamminen. 2012. Toiminnan ja prosessien mallintaminen. Tasot, näkökulmat ja esimerkit. Itä-Suomen yliopisto ja Aalto Yliopisto. Kuopio.

Maahanmuuton vuosikatsaus 2011. Sisäasiainministeriön julkaisu.

Maahanmuuton vuosikatsaus 2012. Sisäasiainministeriön julkaisu.

Maahanmuuttajabarometri 2012. [viitattu 27.3.2012.] Saatavilla www-muodossa: http://www.tem.fi/files/35826/Maahanmuuttajabarometri2012_11_2013.pdf

Maahanmuuttajien kansalaisraati 2012. [viitattu 26.5.2013] Saatavilla www-muodossa: http://blog.uwasa.fi/midcom-serveattachmentguid-1e24393e1e54858439311e2a4e7cddb47ceed86ed86/liite_2_solid_voice_maahanmuuttajien_kansalaisraadin_loppuraportti_17_12_2012.pdf

Manssila, S. 2011. Ulkoaohjattu prosessimallinnus kuntien peruspalveluiden kehittämisen välineenä. Pro gradu-työ, Lapin Yliopisto.

Miettinen A. Väestöliitto,[viitattu 1.4.2013]. Saatavilla [www-muodossa: http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-ja-linkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/](http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-ja-linkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/)

Mäkinen T. 2012. Kuntoliikunnan harrastaminen, työn ruumiillinen rasittavuus ja unen riittävyys. Teoksessa Castaneda, Rask, Koponen, Mölsä, Koskinen (toim.) Maahanmuuttajien terveys- ja hyvinvointi, tutkimus venäläis-, kurdilais- ja somalialaistaustaisista Suomessa, sivut 178-182. Suomen yliopistopaino 2012. Jyväskylä.

Novitsky A. 2013. Väestöliiton monikulttuurinen osaamiskeskus. Luento. Koulutuspäivä maahanmuuttajataustaisiin naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi, Tampereen ely- keskuksessa 22.2.2013.

Persson A. 2013. invandrarkvinnors upplevelser av utbildningsprogram <http://mdh.diva-portal.org/smash/get/diva2:634821/FULLTEXT01.pdf>

Pöyhönen S. Tarnanen M. Vehviläinen E-M. Virtanen A. Pihlaja L. 2010. Osallisen Suomessa, kehittämissuunnitelma maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi. Jyväskylän Yliopisto.

Rastas A. 2005 Kulttuurit ja erot haastattelutilanteessa. Teoksessa Ruusuvuori J& Tiittula L. (Toim.) Haastattelu, tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus, sivut 78-102. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Ruusuvuori J& Tiittula L. 2005 (Toim.)Haastattelu, tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Saaranen-Kauppinen A. Puusniekka A., 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. [viitattu 15.5.2013] Saatavilla [www-muodossa: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/](http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/).

Sadikot, M. 2011. Integration in Sweden: A qualitative study of immigrant women and their journey to integrate into the Swedish society. Jönköping university.

Simonsuuri-Sorsa M. 2002. Tutkimusetiikka tutkijankoulutuksessa. Teoksessa Karjalainen S. , Launis V., Pelkonen R. & Pietarinen j. (Toim) Tutkijan eettiset valinnat, sivut 118-125. Tammer-paino. Tampere.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne [verkojulkaisu]. ISSN=1797-5379. 2012. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu 11.5.2013].

Tuomi, J. Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi

Turtiainen, K. 2013. Maahanmuuttajien vastaanotto ja kotouttaminen kunnissa. Teoksessa Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö, sivut 191-205. (Toim.) Korhonen, V. Puukari, S. Juva. PS-kustannus.

Turvapaikka- ja pakolaistilastot 2012. Maahanmuuttovirasto. [viitattu 17.5.2013] Saatavilla [www-muodossa:](http://www.migri.fi/tietoa_virastosta/tilastot/turvapaikka-_ja_pakolaistilastot)
http://www.migri.fi/tietoa_virastosta/tilastot/turvapaikka-_ja_pakolaistilastot

Vaasan kaupunki 2013. Vaasan kaupungin internet sivut. [viitattu 13.5.2013] Saatavilla [www-muodossa:](http://www.vaasa.fi/Suomeksi/Julkiset_palvelut/Maahanmuuttajat_)
http://www.vaasa.fi/Suomeksi/Julkiset_palvelut/Maahanmuuttajat_

Vaasan ulkomaalaistoimiston ajankohtaiskatsaus 2012. Kurtti A.

Willberg E. 2009. Laadullisen aineiston luotettavuus.[Viitattu 16.10.2013] Saatavilla [www-muodossa:](http://www.jyu.fi/edu/laitokset/eri/opiskelu/opiskelu-info/prosem/laadullinen) <http://www.jyu.fi/edu/laitokset/eri/opiskelu/opiskelu-info/prosem/laadullinen>

Vuori, J. 2012 Arjen kansalaisuus, sukupuoli ja kotouttamistyö. Teoksessa Monikulttuurisuuden sukupuoli, sivut 235-262. (Toim.) Keskinen, S. Vuori, J. & Hirsiaho, A. Tampereen Yliopistopaino Oy.

LIITE 1

Teema-alueuettelo puolistrukturoituun teemahaastatteluun Delta-kurssin osallistujille.

Teema alueet:

Ryhmään pääseminen

Osallisuus

Kotoutuminen

Ryhmän merkitys kotoutumiselle

Kurssin sisältö

Kurssin toteutus (Kesto, lasten hoidon järjestelyt, tilat, opetus)

Kurssilla opitut tiedot/taidot

Tulevaisuuden suunnitelmat

Kurssin kehittäminen

Kurssin ongelmat/haasteet

LIITE 2

Teema-alueuettelo puolistrukturoituun teemahaastatteluun Vaasan ulkomaalais-toimiston työntekijöille.

Teema-alueet:

Delta ryhmän kokoaminen

Asiakkaan osallisuus

Kotoutumisen kannalta tärkeät aihealueet, joita tulee käsitellä Delta-kurssilla

Miten Delta-toiminta näkyy asiakkaan kotoutumisprosessissa

Toiminnan vaikuttavuus sosiaalityöntekijän/ ohjaajan/suomenkielenopettajan näkökulmasta

Yhteistyö ja tiedonkulku

